

SZAKDOLGOZAT

**Károlyiné Cser Ágnes
2011**

Nyugat-magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar

Az írásbeli végrendelet alakszerűségi és tartalmi követelménye, a végrendelet érvénytelensége és hatálytalansága

SZAKDOLGOZAT

Konzulens:

Lévainé dr. Szijártó Mariann
Főtanácsadó

Készítette:

Károlyiné Cser Ágnes
Levelező tagozat
Igazgatásszervező Szak
Ingatlan-nyilvántartási
szakirány

Székesfehérvár
2011

NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM GEOINFORMATIKAI KAR

Általános Jogi Intézeti Tanszék

8000 Székesfehérvár, Pirosalma u. 1-3. ☎ 8002 Székesfehérvár, Pf. 52.

Email: dh@geo.info.hu ☎ +36 22 516 522 Fax: +36 22 516 521 http://www.geo.info.hu

Levelező tagozat

Igazgatásszervező Szak

Szakdolgozat száma: Ig./138/2010.

KÁROLYINÉ CSER ÁGNES

szakdolgozati feladata

A szakdolgozat címe: Az írásbeli végrendelet alakszerűségi és tartalmi követelménye, a végrendelet érvénytelensége és hatálytalansága

A feladat leírása:

- 1.) Ismertesse a végrendelezési jog, mint legszemélyesebb jogunk szabályozásának jogtörténeti előzményeit a római jogtól a Ptk. megalkotásáig.
- 2.) Mutassa be a Ptk. (1959. évi IV. tv.) végintézkedésre vonatkozó hatályos rendelkezéseit általában, kiemelve az írásbeli végrendeletet.
- 3.) Melyek az írásbeli végrendelet formái, melyek annak alakszerűségi és tartalmi követelményei?
- 4.) Gyakorlati példákon keresztül mutassa be milyen jogkövetkezményekkel jár a kogens szabályok megsértése (érvénytelenség, hatálytalanság kérdése).
- 5.) Összegezze munkája tapasztalatait!

Tanszéki konzulens: Lévainé dr. Szijártó Mariann főtanácsadó

Beadási határidő: 2011. április 22.

Székesfehérvár 2010. október 14.

Dr. Tóth Zoltán József
tanszékvezető

Dr. Mélykúti Gábor
dékán

NYILATKOZAT

Alulírott **Károlyiné Cser Ágnes** (neptun kód: XXXXXXXXXX) jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a

Az írásbeli végrendelet alakszerűségi és tartalmi követelménye, a végrendelet érvénytelensége és hatálytalansága című

szakdolgozat

(a továbbiakban: dolgozat) **önálló munkám**, a dolgozat készítése során betartottam *a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv.* szabályait, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében¹.

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulenszt illetve a feladatot kiadó oktatót **nem tévesztettem meg.**

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-Magyarországi Egyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat.**

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Székesfehérvár, 2011-04-12

.....

Károlyiné Cser Ágnes

Hallgató

¹ **1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1)** A mű részletét - az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

Az órás végrendelete

Az idő pénz és ha meghalok
Örökül egy órát hagyok
És időt hozzá eleget
Fiacskám megérdemled

Zempléni Árpád

Bevezetés.....	5
1.1.Római jog jogtörténeti előzmény.....	6
1.2. Az öröklési jog az antik Rómában a magánjog legfontosabb területe lett.....	7
1.3. Az öröklés folyamata.....	8
1.4. Az öröklési jogképesség általában.....	9
1.4.1. A törvényes örökléssel kapcsolatos.....	9
1.4.2.Végrendeleti örökléssel kapcsolatos jogképességet	10
1.5. Római végrendelet fogalma	11
1.5.1. Végrendeleti formák.....	12
1.5.2. Végrendeletek érvényessége.....	14
1.5.3. A végrendeletek hatályossága.....	17
1.5.4. Végrendelet ellenére való örökség.....	18
1.6. Az örökség megszerzésének módjai.....	19
 2. A Római jog Magyarországon.....	 22
 3. Királyi és nemzetségi öröklés Magyarországon.....	 23
3.1. Első magyar törvénykönyv Magyarországon Szent István király (1000-1038) intelmei és törvényei.....	23
3.1.1. Szent István király intelmei.....	23
3.1.2. Első törvénykönyv.....	24
3.1.3. II. törvénykönyv.....	26
3.1.4. Királyi nemzetségi öröklés.....	26
 4. A Királyi és nemzetségi örökléstől az 1876 évi törvények megalkotásáig, jogi viszonyok áttekintése kiemelve az írásbeli végrendeletet Magyarországon.....	 30
4.1.Személyek jogai a rendi magánjogban.....	31
4.2 Öröklési jog alapfogalmai.....	33
4.2.1. A törvényes öröklés	33
4.2.2. Végrendeleti öröklés.....	33
4.2.3. Jogviszonyokról általában.....	35
4.2.3.1 Lánynegyed.....	35
4.2.3.2. Hajadoni jog.....	35
4.2.3.3. Az özvegyi jog.....	35

4.2.3.4. A hitbér.....	36
4.2.3.5. Szerződéses hitberről.....	36
4.2.3.6. A jegyajándék.....	37
4.2.3.7. A hozomány.....	37
4.2.3.8. A közszerzemény.....	37
4.2.3.9. Hitbizomány.....	38
4.3. Az írásbeli, szóbeli, köz-és magánvégrendeletekről az 1876. évi XVI. Törvénycikk alapján.....	39
4.3.1. Írásbeli magán-végrendeletekről 1876. évi XVI. Törvénycikk alapján	40
4.3.2. Szóbeli magán-végrendeletekről.....	40
4.3.3. A közvégrendeletekről és közjegyzőnél letéteményezett írásbeli magán-végrendeletekről	40
4.3.4. A kiváltságos végrendeletekről	40
4.3.5. Az öröklési szerződések és halálesetre szóló ajándékozásokról	41
4.3.6. A külföldön alkotott végrendeletek, öröklési szerződések és halálesetre szóló ajándékozások alaki kellékeiről	40
4.3.7. A végrendeletek és halálesetre szóló ajándékozások visszavonásáról	41
4.3.8. Átmeneti intézkedések	42

5. A Polgári Törvénykönyv 1959. évi IV. törvény végintézkedésre

vonatkozóhatályos rendelkezései általában	43
5.1. A törvényes öröklési rend és az alapfogalmak	43
5.1.1. Hagyaték	43
5.1.2. Hagyomány.....	44
5.1.3. Meghagyás	44
5.1.4. Kötelesrész	44
5.1.5. Kiesés az örökségből	46
5.1.5.1. Különélő házastárs kiesése	46
5.1.5.2. Érdemtelenység	46
5.1.6. Lemondás az öröklésről	46
5.1.7. Örökség visszautasítása	47
5.1.8. Kizárás az öröklésből	47
5.1.9. A kitagadás.....	47
5.2. A törvényes öröklés	48

5.2.1. Törvényes öröklés sorrendje	48
5.2.2. Örökbefogadással kapcsolatos szabályok	48
5.2.3. Osztályra bocsátás	49
5.2.4. Özvegyi jog	49
5.2.5. Ági öröklés	49
5.3. Az örökös jogállása.....	50

6. A Polgári Törvénykönyv 1959. évi IV. törvény végintézkedésre vonatkozó

hatályos rendelkezései az írásbeli végrendeletre vonatkozóan.....	52
6.1. A végintézkedésen alapuló öröklés	52
6.1.1. Végrendelet	53
6.1.2. Közvégrendeletet	53
6.1.3. Írásbeli magánvégrendeletre vonatkozó szabályok	55
6.1.4. Szóbeli végrendeletet	56
6.1.5. A végrendelet tartalmi elemei	57
6.1.5.1. Örökös nevezés és helyettes örökös nevezés	57
6.1.5.2. Törvényes és a végrendeleti öröklés	57
6.1.5.3. Az örökrész meghatározása. Növedékjog	58
6.1.5.4. Hagyományrendelés	58
6.1.5.5. Meghagyás	58
6.2. Öröklési szerződés	58
6.3. Halál esetére szóló ajándékozás	60
6.4. Rendelkezés a várt örökségről	61

7. Az örökség megszerzése, az örökség megnyílta

8. Kogens szabályok megsértése, végrendelet érvénytelensége, hatálytalansága

8.1. A végrendelet érvénytelensége	63
8.2. A végrendelet hatálytalansága	64

9. Magyar szellemi élet kiválóságainak testamentumai kronológiai sorrendben...67

9.1. Első ismert magánoklevél Guden (1079-1080)	67
9.2. KABA VÉGRENDELETE (1177)	68

9.3. VID ÖZVEGYÉNEK VÉGRENDELETE (1213)	69
9.4. CSETNEKI ANDRÁS EGRI VÁRNAGY VÉGRENDELETE (1465).....	70
9.5. Bocskai István (1557-1606) végrendelete	71
9.6. Kölcsey Ferenc (1790-1838) végrendelete	72
9.7. Deák Ferenc (1803-1876) végrendelete	73
9.8. Zichy Mihály (1827-1906) végrendelete	75
9.9. Görgey Artúr (1818-1916) végrendelete	77
9.10. Jászai Mari (1850-1926) végrendelete	79
 10. Napjainkban használatos végrendeletre példa	82
10.1. példa. Napjainkban íródott ügyvéd által elkészített írásbeli magánvégrendelet	82
10.2. példa Saját kézzel írt írásbeli magánvégrendelet	83
 Összegzés.....	86
Irodalomjegyzék.....	87
Mellékletek	88

Bevezetés

„- Múlt, jelen, jövő.

- Élet és halál.

- Az elmúlás gondolata, értékeink, értékrendünk, kultúránk.

- Gyermekeink, unokáink és azok jövője.

- Pénz, vagyon, egy élet munkája és annak sorsa.”

Mindenki számára fontos és jellemző gondolatok. A kor átalakulásával, hirtelen bekövetkező változás, betegség esetén, nagy vagyontömeg jelenlétekor fontos és elengedhetetlen szerepet töltött be a múltban és tölt be napjainkban is a végrendelet készítése. Sok konfliktus és vita megelőzője de okozója is lehet egyben. Gondolataink, tetteink, testamentumunk kihat a közvetlen és távolabbi környezetünkre.

Az emberi társadalom történetében a magántulajdon létrejöttével, társadalmi folyamatok átalakulásával egyre inkább jelentőséggel bírt az egyéni öröklés, az öröklési jog igénye. A római magánjog alakulásában a gyorsan tért hódító magántulajdon kialakította az öröklést és ezzel párhuzamosan az öröklési jogot. A feudális tulajdon erősen korlátozta a magántulajdont, és ez kihatott a halál esetén végrendeleti öröklésre. Más módon, de nagymértékben korlátozott a szocialista tulajdonú rendszerben az egyéni tulajdon köre. A kapitalista társadalomban a szocialista társadalommal ellentétben a magántulajdon és az öröklési jog teljes elismerése érvényesül.

Végrendeletek tartalmi és formai sokszínűsége meglepő. A szellemi és politikai testamentumok magukon hordozzák a dokumentumtípus karakterjegyeit. A végrendeleteknek mentalitástörténeti és társadalomtörténeti szempontból fontos források. Segítségükkel betekinthezünk a végrendelező személyi viszonyaiba, kapcsolatrendszerébe, vagyoni állapotába, nyomon követhetjük a családi öröklés alakulását. Pontos képet kapunk a végrendelező észjárásáról, viselkedésformájáról és ez sajátos és egyéni dokumentumokká teszi a testamentumokat.

Személy szerint azért választottam ezt a témát, mert érdekesnek és fontosnak tartom az idők folyamán bekövetkezett változások nyomon követését, ismerni a jelenleg hatályos szabályozást. Túlnyomórészt azt tapasztalom családomban és a környezetemben, hogy az emberek nincsenek tisztába az írásbeli végrendelet fajtáival, formai követelményeivel, hatályosságával. Ezért sok konfliktus és harag előidézője lehet egy alaki, akarati, tartalmi hibákra nem körültekintően figyelve megírt végrendelet. Továbbá fontosnak tartom testamentum készítését minden cselekvőképes ember részéről.

1.Római jog jogtörténeti előzmény

Az ókori Rómában nagyon szoros emberközeli volt az élőknek az elhunytakhoz való viszonya. A városok legforgalmasabb útjai mentén alakultak ki a temetők. Őszintén és állandóan ápolták a sírhelyeket. Az ókor embere az elmúlást természetes rosszként élte meg. Az elhunytat nem zárták ki az életükből, hanem gondolataikban és cselekedeteikben őrizték meg.

Sírokban ülőfülkéket, temetőben pergolákat, étkezési helyiségeket alakítottak ki, itt halotti torokat tartottak az évfordulókon, illetve áldozatot mutattak be az elhunytaknak.

A kőből vagy agyagból készült urnák belsejében szépen kidolgozott üvegedényt helyeztek, melybe a szeretteik hamvai kerültek, már ekkor is a hamvasztás volt általános. Az Ószövetségben megfogalmazott idézet „Porból vagy és visszatérsz a porba, de Isten föltámaszt téged az utolsó napon!” semmit sem változott.

A középkorban a keresztények nem vittek virágot a sírra, mécsesekkel és fáklyákkal búcsúztak a halottaktól, ezzel fejezték ki, hogy hittek a lélek halhatatlanságában és a test feltámadásába. Zsoltárokat énekelve vettek búcsút, és kifejezték a Teremtővel való találkozás örömét. Már a korai időkben fehérbe temették a gyerekeket. A IX-XI. századra a hívők, meg voltak győződve az egyház közbenjáró szerepéről. A csontokat időnként kihantolták, s azokból különféle díszítést vagy például csillárokat készítettek a templomkerítésen belül.

XI-XIII. században a zsinati rendelkezések megtiltották a temetőben a táncot, a halottak sírján való evést, ivást, lakmározást. Súlyosan büntették a keresztények, ha valaki meggyalázta a sírokat vagy hozzáért a holttesthez, ez a római jogban is érvényesült.

Érdekesség a Colosseum, amit kezdetben Flaviusi Amfiteátrumnak hívtak, Nero császár Arany Ház nevű fényűző palotája helyén épült, i.sz. 70-80-ig. Titus császár nyitotta meg, ma is szívesen látogatott kulturális örökség. Fontos eleme volt a végakarathoz ebben a korban, hogy temetés alkalmával szinte kötelező volt gladiátorjátékokat rendezni.

1.2. Az öröklési jog az antik Rómában a magánjog legfontosabb területe lett

Hagyaték az öröklési viszonyok tárgya, azaz az örökhagyó halála után hátramaradt vagyontömeg, az örökhagyó dolgainak ingó és ingatlan összessége.

Örökség a hagyaték azon része, amely a halál esetére szóló egyetemes jogutódlás, azaz az öröklés révén az egyetemes jogutódra, azaz az örökösre száll át.

Az örökség tartalmát képezi az örökösre átszálló összes aktív és passzív vagyontétel, tehát azon vagyoni jogosultságok és kötelezettségek, amelyek az örökhagyót halála pillanatában megillették, és a halál ténye folytán nem szűntek meg.

Nem tartoznak az örökséghez azok az aktívák, az úgynevezett hagyományok, amelyeket az örökhagyó a hagyatékából az örökség terhére harmadik személyek, a hagyományosok részére rendelt. Az örökség tehát nem más, mint a hagyatékban a hagyományokkal csökkentett része.

A hagyaték aszerint, hogy benne a jogok aktívák vagy a kötelezettségek passzívák vannak túlsúlyban, lehet aktív hagyaték, illetve passzív, azaz kötelezettségekkel túlterhelt hagyaték.

Az ősi Rómában a *pater familias* alatt álló házközösség életének nem elsősorban vagyoni jogi jelentőségű mozzanata volt, a családnak, házközösségnek fenn kell maradnia, ez volt az elsődleges cél. A család egységét megtestesítő családfő jogai és kötelezettségei a halállal nem szűnnek meg, hanem azok örökösökben illetve az örökségben folytatódik.

Az öröklés mai viszonylatban individuális, azaz egyéni személyes és vagyoni jogi jelenség.

Öröklési rend kezdetben társadalmi szokások, normák alapján elsősorban az elhunyt gyermekei örökölnék, azok hiányában az *agnát* rokonok, végül a nemzetség. Ez valósult meg a törvényes öröklés keretei között. Felmerült az igény arra, hogy az örökös meghatározhassa az örökösait, ezáltal kialakult a végrendelkezés.

A hagyaték a jogutódlás során két fő részre tagozódik

A, Örökség (*hereditas* lsd. fenn)

B, Hagyomány (*legatum*)

Hagyomány a hagyatéknak az a része, mely a halál esetére szóló különös jogutódlás, azaz a hagyományozás révén a különös jogutódra, tehát a hagyományosra száll át.

Tartalma egyes aktív vagyontételek, például egy hagyatéki bútor tulajdonjoga, csak aktívákat kap passzívák nélkül.

Hagyományon belül különválnak

- Tulajdonképpeni hagyomány (*legatum*)
- Hitbizomány (*fideicommissum*). A hagyományos a hagyományt csak akkor szerezheti meg, ha az örökös megszerezte az örökséget. Ezért például, ha az örökös nem fogadta el az örökséget, a hagyományok megdőltek. Nem tudták érvényesíteni hitbizományul örökölt vagyonkövetelésüket.

Az örökhagyó jogutódja (*successor*) lehet

- Egyetemes jogutód (*universalis successor*) azaz örökös vagy örökösök
- Különös jogutód (*singularis successor*), a fent említett hagyományos

A hagyadék nem tartalmazza az örökhagyó

- családi jogait
- birtokát
- személyes szolgálmaikat
- eltartásra való jogát vagy ilyen irányú kötelezettségét
- büntetésből eredő tartozásait
- személyéhez tapadó követeléseit

1.3. Az öröklés folyamata

Két szakasz:

a, Az öröklés megnyílása valaki számára

b, Az örökségnek az öröklésre meghívott általi megszerzését.

Az öröklés megnyílásának két jogalapja lehet

a/1. A legősibb időkben kizárólag a törvényes öröklés szabályai érvényesültek.

a/2. Később kialakult a végrendeleti öröklés, azaz amennyiben az örökhagyó után érvényes végrendelet maradt, ennek alapján történt az öröklés. Végrendelet hiányában marad a törvényes öröklés. Két jogalap ütközése végrendelet ellenére való öröklés.

Az örökség megszerzésének jogcímei nem voltak egyenrangúak, a végrendelezési szabadság kialakulásával a végrendeleti öröklés elsődlegessé vált, így a törvényes öröklés csak kisegítő jelleggel érvényesült. A törvényes és végrendeleti öröklés a római jogban szemben a modern joggal- kizárták egymást.

1.4. Az öröklési jogképesség általában

Ahhoz, hogy valaki öröklési jogviszonyok alanya lehessen, öröklési jogképességgel kell rendelkeznie. Teljes öröklési jogok, ha valaki egyrészt korlátozás nélkül átöröközheti vagyonát, másrészt korlátozás nélkül megszerezheti azt a vagyont, mely akár törvény, akár végrendelet alapján rászáll. Aszerint, hogy az öröklésre törvény vagy végrendelet alapján kerül sor, megkülönböztetünk törvényes öröklést illetve végrendeleti öröklést.

1.4.1. A törvényes örökléssel kapcsolatos

A, Törvényes örökhagyói képességgel rendelkezik

- Minden önjogú római polgár
- Latinjogúak
- Saját népjoga szerint a külföldi személyeknek peregrinusoknak

Nem volt törvényes örökhagyói képessége:

- Önjogú rómaiak közül a Vesta szüzeknek
- Eretnékeknek
- Latini Iunianinak
- Külföldiek a nemzetközi jog szerint

B, Törvényes örökösi képességgel rendelkeztek

- Az önjogú római polgárok
- Latinjogúak valószínűleg a latin jog (*ius Latii*) alapján
- Saját joguk szerint a külföldiek (*peregrinusok*)

Nem volt törvényes örökösi képessége:

- Vesta szüzeknek
- Eretnékeknek és hittagadóknak
- Latini Iunianinak

- Idegeneknek a nemzetközi jog szerint

1.4.2. Végrendeleti örökléssel kapcsolatos jogképességet

A. Végrendelkezési képesség rendelkezett

Az öröknyagyó a római jog szerint érvényes végrendeletet tehetett.

- Az önnyogú és cselekvőképés római polgárok
- Latinnyogúak közül a cselekvőképés
- Külföldiek saját nényoguk szerint

Nem végrendelkezhett:

- A hatalom alatti családtagok
- Eredetileg önnyogú nők
- Serdületlenek
- Örültek
- Tékozlók
- Sokáig a süketek és némák
- Archaikus korban a becstelenek, kasztráltak
- Keresztény korban az eretnekek
- Hittagadók
- A felségsértésért elítéltek gyermekei
- Gyászéven belül újraházasodott özvegyek

B. Végrendeleti örökösi képesség rendelkezett

Valaki a római jog szerint érvényes végrendeletben örökössé nevezhető.

- A római polgárok
- Minden latinnyogú bizonyos megszorításokkal – még a Latini Iuniani is
- Külföldiek maximum saját helyi nyoguk szerint

Nem volt öröklési képessége:

- Államnak, de mégis megszerezhette a vagyont
- Jogalanyiságot szerzett személyegyesüléseknek
- Hatalomalattiak csak bizonyos esetben, általában a hatalomgyakorló számára szerezte meg

- Nők eleinte
- Büntetésből: eretnekek
- Hittagadók

1.5. Római végrendelet fogalma

Abban az esetben, ha az örökhagyó végrendelet hátrahagyásával hal meg, az utána való öröklés rendjét a végrendelet szabja meg. A római végrendelet a halál esetében fennálló, alakyszerűséghez kötött, elengedhetetlen az örökösnevezéshez kötött, egyoldalú és visszavonható akaratnyilvánítás, amely a halál bekövetkeztével áll fenn. Formális és ünnepélyes keretek között valósult meg. A végrendelet latin elnevezése testamentum.

Tartalmát tekintve tartalmaznia kellett az örökös kinevezését, a kitagadást, az örökös helyettesítését, a hagyományrendelést, a gyámrendelést, a rabszolga-felszabadítást. Nagyon fontos eleme a végrendeletnek az örökösnevezés, nem kellett név szerint nevezni, de fontos volt, hogy meghatározott személy legyen. pl. Remus legyen az örökösöm.

Az örökhagyó csak abban az esetben végrendelkezhetett, ha nem voltak örökösei, amennyiben voltak, akkor ki kellett tagadni őket vagy örökössé kellett nevezni, mellőzésük esetén a végrendelet érvénytelenné vált. Örökösnek több személy is rendelhető volt.

Az örökösnevezésnek fontos része lehetett az örökös helyettesítés.

- Az örökösnek nevezett személy valamilyen okból nem válhat örökössé. Például eleinte a nők
- Az apa serdületlen gyereke számára rendelt örököst arra az esetre, ha a hagyatékot megszerző gyerek még kiskorban, azaz serdületlen korban, amikor még nem végrendelkezhetne, meghalna.
- Örült gyerek részére is megnevezhető örökös helyettes, arra az esetre amennyiben az örült gyerek haláláig örült marad, s így nem végrendelkezhet.

Ősi római fém pénzben fejezték ki az örökös hányadrészét.

1.5.1. Végrendeleti formák

Szigorú alakszerűségi szabályokat kellett betartani a végrendelet, mint jogügylet érvényességéhez.

A, Az arhaikus és préklasszius végrendeleti formák civiljogi vonatkozásban.

Szóbeliség és a nyilvánosság volt a jellemző.

- A testamentum az örökhagyó, ha kijelentette a népgyűlés előtt, hogy nincs és tudtával nem is lehet gyereke, jogi úton szerzett magának fiú családtagot, vagyis örökös, akire törvényes öröklési rend szerint egész vagyona maradt. Ezen végrendelet akkor jött létre, ha az évente kétszer ülésező népgyűlés hozzájárult, jóváhagyása idővel tanúskodássá egyszerűsödött. Császárkor előtti időkre tehető, amikor ez kiment a gyakorlatból.
- A testamentum a hadba vonult római polgárok nyilvánosan tett végrendelete volt katonatársai előtt, itt a hadsereg töltötte be a népgyűlés szerepét. Köztársaság kor végére elavult.
- A testamentum nem közösségi jellegű, hanem ünnepélyes tulajdon átruházás magánjogi aktus volt, érvényesült a végrendelkezési szabadság elve, a préklasszikus kortól a legáltalánosabb végrendelkezési formává vált.

A XII táblás törvény a Keletrómai Birodalomban, I. Justitiánus császár uralkodása alatt, a Corpus Iuris Civilis kihirdetésére 529. 04. 07-én került sor, a mű hosszú időn keresztül, még ezer esztendő múltán is, használatos volt Európában, európai jogtudomány eredete. A római jog tovább él a modern jogrendszerekben, ezért oktatása a jogászképzésben világszerte elterjedt.

A XII táblás törvény is elismeri az örökhagyó végakarati intézkedéseit a jogügylet eredetileg az örökhagyó és a bizalmi ember között jött létre.

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Corpus_Iuris_Civilis]

A *mancipatió*s, azaz ünnepélyes tulajdon átruházás az örökhagyó eladta a hagyatéki vagyont színleges vételárért, halál esetére egy meghitt embernek, azaz örökösvevőnek, tanúként jelen volt 5 serdült római polgár és egy mérlegtartó. Olaszország területén található ingatlanokat, vonó- és teherhordó állatokat, rabszolgákat csakis *mancipatio* által lehetett megszerezni. A vevő megfogta a dolgot, ha ingó volt, ünnepélyes szavak

kíséretében egy ércdarabbal, amely a vételár jelképéül szolgált, ráült a mérlegre, és átadta az eladónak.

Később a nagyobb biztonság és a nyilvánosság kizárása érdekében viaszostáblákon írásba foglalták, a táblákat összefűző zsinórt a tanúk lepecsételték. A táblák nem minősültek végrendeletnek, csupán az ünnepélyes tulajdon-átruházás biztosítékául szolgáltak.

B, A praetori jog lehetővé tette a független írásbeli végrendelet, a végrendelkező a táblákat kezében tartva kijelentette, hogy végakarata azokban van leírva, és a jelenlévők a táblákat lepecsételték és estenként alá is írták, tehát azok tartalmát nem ismerték. Ekkor már hét pecsétet tartalmazó táblákat használtak.

C, A császárkori jog Augustus tekintélye folytán a végrendelet utólagos kiegészítésként ismerte el a végrendeleti örökösökhöz írott levelet, vagyis a fiókvégrendeletet (lapocskák, levéllapok). Az ebben írottak betartása csak az örökös lelkiismeretére, hűségére volt bízva. A *codicillus* vagyis a viasszal bekent fatáblácskák végrendeleti toldalék, attól tér el a testamentumtól, hogy nem tartalmaz örökösnevezést és kitagadást. Gyakorlati jelentősége abban áll, hogy az örökhagyó anélkül változtathat a végakarátán, hogy azt minden alkalommal az előírt formaságok szerint újra kellene alkotnia.

D, A iustinianusi jogban a posztklasszikus jogfejlődés eredményeként alakult ki a végrendelkezés több új formája. Egyik a **közüvégrendeleten** belül a hatósági jegyzőkönyvbe vétel és az okiratnak császári megőrzésre való átadása. Két alapvető és több speciális forma alakult ki a **magánvégrendeletek** körében.

- A közönséges magánvégrendelet lehetett írásbeli vagy szóbeli. Az írásbeli végrendelet tartalmi követelménye a 7 serdült és cselekvőképes férfiú előtt kellett felmutatni, a tanúk pecsétjükkel igazolták, hogy a végrendelet az örökhagyó akaratát tartalmazza. Érdekesség és hátrányos megkülönböztetés a hölgyek részéről, hogy ők, mint tanúk nem vehettek részt a szavuk nem volt bizonyító erejű.. A szóbeli végrendelethez elegendő az örökhagyó akaratkijelentése, hét tanú együttes jelenlétében megszakítás nélkül. Csak a Nyugat-római Birodalomban alkalmazták azt, hogy a végrendelkező saját kezűleg írta és aláírta a végrendeletet, amely III. Valentinianus császár rendelete értelmében érvényes volt a végrendelet tanúk alkalmazása nélkül is. Napjainkban a modern jogban is tovább él a holográf végrendelet. Nagyon fontos kelleke volt az, hogy az

örökhagyónak mindenképpen alá kellett írnia, ha pedig írástudatlan vagy netalán vak lenne az örökhagyó, akkor a végrendeletet aláíró, rendszerint levéltáros 8. tanút is megkívánta, szükség esetén lehetett mással is helyettesíteni. Süket és néma szóbeli végrendeletet nem tehetett, korlátai miatt erre képtelen lett volna, írásbeli végrendeletet saját kezűleg kellett írnia és aláírnia.

- A kiváltságos magánvégrendeleteknél kényszerítő körülmények fennállásakor a jogrend csökkentette a tanúk számát és az alakiságokat. Járvány idején nem volt szükség a tanúk együttes jelenlétére, faluhelyen tett végrendelet esetén elegendő volt 5 tanú jelenléte is. Amennyiben szülők gyerekeik javára tettek végrendeletet, tanúk mellőzése megengedett volt. Alakiságoktól és számos anyagi jogi előírásokra és tanúk jelenlétének mellőzést engedte meg a katona végrendelete.

1.5.2. Végrendeletek érvényessége

A, A végrendelet érvényességének fogalma: A végrendelet akkor alkalmas a célzott joghatás kiváltására, vagyis akkor jön létre, ha a végakarát és annak alakszerű megnyilvánulása összhangban van egymással, és nem ütközik a jogrend valamelyik tilalmába a joghatáshoz való kapcsolódás. Szigorú, kogens szabályok vonatkoznak a végrendelet teljes érvényességére. A végakarát megfelelő formában és tartalmi eszközök kinyilvánítása mellett, fontos, hogy ne következzen be olyan tény, amely érvénytelenné tenné vagy megdöntené a jogügyletet (pl. Ha időközben a végrendelkező a végrendeletet visszavonja, vagy örököse születik). Tehát a hibátlan végrendelet is egészen a végrendelkező haláláig bizonytalan. Lehetőleg arra kell törekedni, hogy a hibásan létrejött végrendelet ne minősüljön érvénytelennek, gyakran találkozunk részleges érvénytelenséggel.

Például nem írottnak tekintendő a törvényellenes vagy erkölcstelen feltétel, ha a végrendelet más hibában nem szenved, érvényes.

B. Nem létező végrendelet a végrendelet külső tényállás hiánya miatt nem képes semmilyen joghatás kiváltására. Ilyennek tekinthető, ha nem tartalmaz örökösnevezést, vagy hamisított végrendelettel állunk szemben. De ide soroljuk a tréfából vagy színpadon elhangzott végrendeletet is. Nem létező végrendeletnek tekintendő a formájában vagy tartalmában befejezetlen testamentum is. Például, ha a szóban végrendelkező beszéd

közben megnémul vagy megőrül, de ugyanez az eredménye az írásbeli végrendeleteknél a felajánlás és feloldás elmaradása, illetve a tanúk és pecsétjeik teljes elmaradása.

C. Az érvénytelen végrendelet

Akkor is érvénytelen a végrendelet, ha a jogügylet a törvény előírása folytán nem alkalmas a célzott joghatás, azaz az öröklés kiváltására, így nem a végrendeleti, hanem a törvényes öröklésre kerül sor.

o Feltétlen és feltételes érvénytelenség

A feltétlen érvénytelenség a semmisség, feltételes érvénytelenség megtámadhatóság. Hibás végrendeletek semmisék voltak, azt hivatalból is meg lehetett állapítani a fent felsoroltak alapján. Megtámadhatóságot az akarathibában szenvedő és az anyagi mellőzhetetlenséget sértő testamentumok körében tapasztalunk.

o Civiljogi és praetori jogi érvénytelenség

A római tisztviselő bizonyos esetekben a civiljogilag érvényes végrendeleteket nem tartotta alkalmasnak a joghatás kiváltására.

Eredeti és utólagos érvénytelenség

a, Eredetileg érvénytelen, amelytől az akarat, a nyilatkozat vagy a joghatás kapcsolódás valamely eredeti hibája miatt a jogrend megtagadja a joghatások kiváltásának képességét, lásd táblázat.

Akarathiba

- o tévedésben volt
- o megtevesztésnek esett áldozatul
- o erőszak hatása alatt állt

Nyilatkozási hiba

- o Nem tesz eleget a végrendeletekkel szemben támasztott alakszerűségi követelményeknek (formakényszer). Pl.: Örökösnevezés nem ünnepélyes szavakkal történt, vagy hiányzott a végrendelkező hölgy gyámjának jóváhagyása, vagy a tanúk az előírt hétnél kevesebben voltak.

- Nem vagy nem megfelelően nyilatkozik a törvényes örökösök bizonyos csoportjáról. A nyilatkozat tartalmilag volt hibás, például sértette a mellőzhetetlenség szabályait.

A joghatáshoz kapcsolódás hibájából

- Hiányoznak azok a feltételek, amelyek alapján az örökhagyó és az örökös az öröklési jogviszony alanya lenne. Például alanyi okból eredetileg érvénytelen a testamentum, ha a végrendekezés időpontjában az örökhagyónak nincs végrendekezési képessége, serdületlen gyermek. Akár az örökösnek nincs öröklési képessége. Pl. Vesta szűz volt.
- A joghatásra irányulás szenved hiányban. Tárgyi okból a jogutódlást az örökhagyó tilos vagy erkölcstelen alapon határozza meg. Pl. Más feleségétől született gyereket nevezi örökössé, vagy csak azzal a feltétellel hagy hátra valamit, ha cserébe az örökös is az ő javára végrendekezik. Érvénytelenségi szabály, ha az örökösnevezés nem egyértelmű.

b , Utólagos érvénytelenség, ha az érvénytelenségi ok a testamentum érvényes létrejötté után merül fel. Ebben az esetben a megdőlt végrendeletekről beszélünk, ugyanúgy utólag semmisnek számítottak.

a, Akarat utólagos megváltoztatása. A visszavont végrendelet véglegesen megdőlt. Ilyen estnek tekinthető az újonnan készített végrendelet, vagy ha a végrendelező megsemmisítette a végrendeleti táblákat. Visszavonás akkor volt joghatályos, ha az örökhagyó a visszavonó nyilatkozatot három tanú előtt tette meg, vagy bíróság előtt jegyzőkönyvbe vezette.

b, Nyilatkozat utólagos hibája. Például nem nevezte meg az örökösöket. A végrendelet tétele után született leszármazottja. A testamentum akkor is mellőzötté vált, ha az örökhagyó fiának halálával egy unoka, utólag lett örökös. Fontos megjegyezni, hogy örökösül nevezhető a születendő unoka a méhmagzat is, akinek apja az örökhagyó életében gyereke születése előtt elhunyt. Így az örökhagyó fia helyére az unoka lépett. Végrendeletben kitagadható az unoka is. Mellőzötté válhatott a végrendelet egyéb örökösök hatalom alá kerülésével.

c, A joghatáshoz kapcsolódás hibája az érvénytelen létalapját veszített végrendelet.

A klasszikus jogban ha az örökhagyó büntetésből főbenjáró bűnben lealacsonyít, ennek folytán elveszíti végrendekezési képességét, s ezáltal a testamentum érvénytelenné válik.

Nem dőlt meg a végrendelet, ha az örökhagyó csak cselekvőképességét veszítette el, utólag megőrült, vagy tékozlóvá vált. A hadifogságban esett polgár végrendelete érvényben maradt, ha az örökhagyó a fogságban meghalt. A posztklasszikus korban érvénytelenné vált a testamentum, ha a végrendelkező 10 éven belül nem készített újat. Létalapját veszthette a hatályba lépett végrendelet, ha az örökhagyó emlékét halála után elítélték, ez nagyon kivételes esetnek számított.

	Eredetileg érvénytelen	Utólagos érvénytelenség
Akarathiba esetén	• Tévedés – ha valaki olyan személyt nevez örökössé, akit egyébként nem tett volna. • Megtévesztés • Erőszak	Visszavont végrendelet.
Nyilatkozat utólagos hibája miatt	• Örökösnevezés nem ünnepélyes szavakkal történt. • Mellőzhetetlenség szabályainak megsértése.	Mellőzővé vált végrendelet (pl. a végrendelet készítése után születik gyermeke az örökhagyónak).
Joghatáshoz kapcsolódás hibája miatt	• Öröklési vagy végrendelkezési képesség hiánya. • A jogutódlás tilos vagy erkölcstelen (pl. azzal a feltétellel végrendelkezek valaki javára, hogy később ő is így tegyen).	Létalapját veszített végrendelet (pl. örökhagyó <i>capitis deminutio maxima</i> miatt elveszítette végrendelkezési képességét).

1.5.3. A végrendeletek hatályossága

A testamentum a végrendelkező halála előtt nem léphetett hatályba, de nem lép feltétlenül hatályba az örökhagyó halálát követően sem. Ilyen eset, amikor a nevezett örökösök közül senki nem él az örökhagyó halálakor. Előfordul az is, hogy az örökös túlélte az örökhagyót, de az örökséget nem fogadja el. Ebben az esetben a végrendelet az örökhagyó halálával hatályba lépett, de mivel az örökös elfogadó nyilatkozatot nem tett, ennek folytán hatályát veszítette. Végül nem kerül sor a testamentum hatályosulására. Hatályosulás csak akkor lehetséges, ha a végrendelet kezdettől fogva érvényes.

A római jogban ismeretes volt a visszamenőleges hatálytalanság, bizonyos okból utólag veszítette hatályát például, ha az örökös szerzésre képtelenné vált.

Az utólagos hatálytalanság a végrendelet lehetetlenülése különféle tényszerű okból kifolyólag, az összes örökösnevezés megghiúsul, ebben az esetben a törvényes öröklés rendje szerint száll át az örökösökre.

Lehet

- eredeti (végrendelkezéstől fogva az örökhagyó halála után is folyamatosan fennáll)

Pl. Örökösök meghaltak vagy elvesztették öröklési képességüket.

- végleges (a végrendelet hatályosulására többé nincs mód)

Pl.: Az örökös nem teljesítette a végrendeletben előírt felfüggesztő feltételeket.

- teljes (általában az egész hagyatékra vonatkozik)

Pl.: Házon kívüli örökös nem fogadta el az örökséget.

- abszolút jellegű (relatív nem lehet, mert akkor kellene olyan örökösnek léteznie, aki végrendelet alapján megszerzi az örökséget)

Végleges hatálytalanság jogszabálynál fogva (örökös szerzési képtelensége tartozik).

Hatálytalan volt a testamentum illetve azzá vált, ha az örökhagyó olyan személyt nevezett örökösnek, aki jogszabály alapján az örökség megszerzésére képtelen volt, vagy azzá vált.

- Utólagos (ha az örökös az örökség megnyílása után, de megszerzése előtt házasulandó kort ért el vagy megözvegyült)
- Ideiglenes (ha a kitűzött határidőn belül megházasodott, vagy gyermeke született a végrendelet ismét hatályba lépett)
- Nem mindig volt teljes
- Mindig relatív volt

1.5.4. Végrendelet ellenére való örökség

Az emberi kapcsolatok közül minden kétséget kizáróan a szülő és a gyermek közötti kapcsolat a legszorosabb, és mely soha nem szűnik meg. „A vér nem válik vízzé.” Ez az ősi erkölcsi norma tükröződik a római jogban. A gyermek és a szülő megtámadhatta az olyan végrendeletet, amely őt még a törvény által biztosított kötelesrészről is

megfosztotta, ebben az esetben érvényesíthette a kötelesrész iránti igényét, érvényesíthette végrendelet ellenére való örökség címén.

A rómaiak liberális gondolkodásmódja, amely a kötelesrész elismerésében a végrendelezési szabadság korlátozását testesítette meg. Az örökhagyó végakarátának érvényesülést bizonyos esetekben a törvény különös szabálya részben vagy egészben kizárja.

A, Alaki mellőzhetetlenség a végrendelezőnek valamilyen formában meg kellett emlékezni az örököséről, örökösnevezés vagy kitagadás formájában.

B, Anyagi mellőzhetetlenség az örökösöket a végrendeletben nemcsak megemlíteni kellett, hanem mindenképpen meg is kellett kapniuk a törvényben előírt kötelesrészt. Császárkor elején alakult ki a kötelesrész iránti igény. Igényt tarthattak a kötelesrészt a lemenők, az adoptált gyerekek, a felmenők, ezek hiányában pedig a testvérek. A panaszos százszemélyes bírósághoz fordulhatott 5 éven belül. A kötelesrész a törvényes rész negyedét tette ki. A kitagadás alaptalanságát a bíróság mérlegelés mellett szokásjogi alapon döntötte el. Esetenként az egész végrendeletet érvénytelennek minősítette, de előfordult a részleges érvénytelenség megállapítása is. A végrendelet bizonyos rendelkezései pedig mindenképpen érvényben maradtak, ilyen például a rabszolga felszabadítás.

Ha az örökhagyó még életében tett ajándékozással vagy hozományadással vagyonát elidegenítette, így az örökhagyó a kötelesrészt ezzel csökkentette, az örökös bíróság előtt kérhette a kötelesrész iránti igény kielégítésénél a teljes vagyon számbavételét.

A iustinianusi jog a korábbi bírói mérlegelést megszüntette, taxatív felsorolja a kitagadási okokat mind a lemenőkre, mind a felmenőkre vonatkozóan. Például az örökhagyó elhanyagolása, élete ellen törés, ezen okokat a végrendeletben fel kellett tüntetni, és per estén az örökösnek kellett az ok vagy okok valódiságát bizonyítani.

1.6. Az örökség megszerzésének módjai

Az örökhagyó halálával bekövetkezik az öröklés lehetősége, megnyílik a hagyaték. Elengedhetetlen feltétel, hogy az örökös túlélje az örökhagyót.

Elfogadó nyilatkozat lehetett **ősi, alakszerű** *cretio* örökségátvétellel ünnepélyes keretek között elfogadó nyilatkozat tett az örökös az örökhagyó otthonában, tanúk jelenlétében végrendeletben foglaltak szerint 100 napos határidőn belül kinevezéssel megszerzi az örökséget. A kinevezés után már nem lehetett visszautasítani a hagyatékot.

Később alakult ki az örökös ügyvitel politikája, amely nincs alakszerűséghez kötve, illetve hallgatólagos. Az örökséget elfogadó személyt örökösnek kell tekinteni, hagyaték egészéhez vagy egy részéhez birtoklevél felmutatása volt szükséges, később elégséges volt a közvetve ráutaló magatartás is.

A hagyaték átháramlása akkor következik be, ha a megjelölt örökös elfogadja a meghívást, s így megszerzi a hagyatékot. A házközösség tagjai, az úgynevezett **házon belüli örökösöknek** kivételt képeznek, vagyis a szükségszerű örökösök, az örökséget a halál tényénél fogva azonnal, elfogadó nyilatkozat nélkül szerzik meg, még akaratuk ellenére is. Az örökhagyó hatalma alatt állott, s az ő halálával, önjogúakká váló családtagok, saját örökösök a civiljog értelmében nem utasíthatták vissza az örökséget.

Az örökhagyó által végrendeletileg felszabadított és örökössé nevezett rabszolgák, akik az örökössé való kinevezést szintén kötelesek voltak vállalni. Ép azért nevezték ki, hogy a közelgő csődöt és az azzal járó becsületbeli károsodást ő viselje.

A hagyatéki vagyon minden aktíváival és passzíváival átszállt az örökösre, aki minden vagyonával, tehát saját vagyonával is korlátlanul felelős a hagyatéki hitelezőknek. Tükröződik az a felfogás, miszerint az örökösben az örökhagyó személyének folytatását látták. Amennyiben a hagyaték és az örökös vagyona összekeveredett és az elévülési idő 5 év eltelt, a hitelezők már nem érvényesíthették követeléseiket.

A kielégítési sorrendet az örökösnek a következőféleképpen kellett betartani:

- a, privilegizált követelések,
- b, hagyatéki hitelezők jelentkezésük sorrendjében,
- c, kötelesrésze jogosultak,
- d, hagyományosok, csak az e felett fennmaradó hagyatékon osztozhattak az örökösök.

Az korlátolt anyagi felelősséggel találkozunk a modern jogrendszerben, a felelősség a hagyatéki hitelezőkkel szemben csak a hagyaték erejéig áll fenn.

A többi örökösök, akiket az előbbiekkal szemben **házon kívüli** vagy **önkéntes örökösök** neveztek, az örökséget elfogadó nyilatkozattal vagy elbirtoklással szerezhették meg. A hagyaték elfogadása általában önkéntes volt.

Jaj, hogy suhannak, Postumus, éveink!
Buzgó hit el nem űzi a ráncokat,
Sem a közelgető öregkort,
Sőt a halált se halasztja hátrább!

Itt kell örökké hagynod, akit szeretsz,
Nődet, házadat s birtokod is velök
S fáid közül - muló urát - csak
Ciprusod ága kísér a sírig.

Az arra méltóbb új örökösre száll
Száz kulccsal őrzött caecubi ó-borod,
S mit főpapok se sokszor isznak:
Színborod öntözi majd a földet.

Horatius: Postumushoz részlet

[Brósz Róbert és Polai Elemér Római jog története és institúciói
Nemzet Tankönyvkiadó 2003, 612- 641. oldal]

2. A Római jog Magyarországon

A római jog hazánkba a latin nyelvvel érkezett. Hazánkban Könyves Kálmán királyunk a bolognai egyetemen szerzett ismeretei alapján a római jogot terjesztette, hazánk nyitott volt az új irány előtt. A pécsi egyetemen fő tantárgy volt az egyházi- és a római jog. A Mátyás király Corvina könyvtárából, a budai vár visszafoglalásakor (1686) még 31 könyvet leltek a várban, a 31 könyv közül 19 római jogi tárgyú.

A XV. században hét királyi város: Kassa, Pozsony, Nagyszombat, Bártfa, Lőcse, Kis-Szeben, Eperjes szabad királyi városoknak törvénykönyve: *Articuli conclusionis iurium septem civitatum libeerrarum*, amelynek forrása az egyházi, főleg a római jog volt.

A XVI. században római jogot segédjogként használták a német egyetemekről hazakerült városbírák.

A XVII. században minden kollégiumban, így Sárospatak, Debrecen, Eperjes, Gyulafehérvár főiskoláján, valamint a nagyszombati egyetemen is tanították a római jogot.

A Nagyszombatból Budára, onnan Pestre átköltözött a mai Pázmány Péter Tudományegyetemen a 18. században tanították a római jogot, azonban nálunk leginkább, mint tanjog bírt fontossággal. A római jog sikeres tanulása megadta a felkészültséget és biztos módszertani alapot hazai jogirodalmunk számára.
[<http://www.romaikor.hu/index.php?p=cikk&a1=19&a2=104&id=1448>]

3. Királyi és nemzetségi öröklés Magyarországon

3.1. Első magyar törvénykönyv Magyarországon

Szent István király (1000-1038) intelmei és törvényei

A XII. századi Admonti kódex két könyvre bontva 50 fejezetet hagyott ránk, ez nem tartalmazza István király nevét. István első törvénykönyveként az Intelmeket említik, ezt követően az első és második törvénykönyvben jelenik meg a 35 cikkely. A VIII. század második felétől élő Bajor törvény a Lex Boiwariorum, valamint a VIII-IX. századi frank zsinati határozatok és törvénszövegek erős hatást gyakoroltak István király törvényeire.

Szent Istvántól 56 törvényfejezet maradt örökül.

3.1.1. Szent István király intelmei

1. Katolikus hit megőrzésének fontosságáról
2. Az egyházi rend megszilárdításáról
3. A főpapoknak kijáró tiszteletéről
4. A főemberek és a katonák megbecsüléséről
5. A türelem és az elfogulatlan ítélkezés megőrzéséről
6. A vendégek marasztalásáról és ellátásáról
7. A tanács fontosságáról
8. A gyermekek engedelmességéről
9. A rendszeres imáról
10. A jóságról, az irgalmasságról és a többi erénytől

[Szent István király Intelmei és Törvényei SZENT ISTVÁN TÁRSULAT az Apostoli Szentszék könyvkiadója Budapest 2000, 21. oldal]

3.1.2. Első törvénykönyv

1. Az egyházi javak állapotáról
2. A püspökök hatalmáról az egyházi javak felett, és egyetértésükről a világiakkal
3. Milyennel kell lenniük az egyháziak tanúinak és vádlóinak?
4. Hasonlóan ugyanarról
5. A papok munkájáról
6. A magánjavak királyi engedélyezéséről

„Királyi hatalmunknál fogva kinyilvánítjuk, hogy bárkinek legyen lehetősége javait felosztani, ráhagyni feleségére, fiaira, leányaira és rokonaira vagy az egyházra; halála után senki ne merje azt megsemmisíteni.”

[Szent István király Intelmei és Törvényei SZENT ISTVÁN TÁRSULAT az Apostoli Szentszék könyvkiadója Budapest 2000, 41. oldal]

7. Királyi javak megtartásáról

„Azt akarjuk, hogy amiként másoknak lehetőséget adtunk a javaik feletti uralomra, a mi királyi méltóságunkhoz tartozó javak, vitézek, szolgák és bármi is változtathatatlan maradjon, és azokból senki semmit el ne raboljon, vagy el ne ragadjon, és ne merészeljen azon javakból a maga számára előnyt szerezni.”

[Szent István király Intelmei és Törvényei SZENT ISTVÁN TÁRSULAT az Apostoli Szentszék könyvkiadója Budapest 2000, 41. oldal]

8. Vasárnap megtartásáról
9. Hasonlóan más
10. A kántorböjt megtartásáról
11. A péntek megtartásáról
12. Azokról, akik gyónás nélkül halnak meg
13. A kereszténység megtartásáról
14. Az emberölésekről
15. Azokról, akik saját feleségüket ölik meg
16. A kard kirántásáról

17. Hamis esküről
 18. A felszabadítottságról
 19. A templomjárásról és azokról, akik morognak és beszélnek mise idején
 20. A szolgák vagy szolgálónők vádaskodásának vagy tanúságtételének el nem fogadásáról uraik vagy úrnőik ellen
 21. Azokról, akik más szolgák számára megszerzik a szabadságot
 22. Azokról, akik a szabadokat szolgaságba taszítják
 23. Azokról, akik más vitézeit magukhoz emelik
 24. Azokról, akik más vendégeit magukhoz emelik
 25. Akik sajátjaiként keresőket ostromoznak
 26. Az özvegyasszonyokról és az árvákról
- „ Azt akarjuk, hogy mind az özvegyek, mind az árvák részesei legyenek törvényünknek olyan tartalommal, hogyha valaki fiaival és lányaival megözvegyül és megígéri, hogy ellátja őket és velük marad, ameddig él, legyen meg erre kapott lehetősége, és senki ne kényszerítse őt házasságra. Ha pedig fogadalmát megváltoztatva házasodni akar és elhagyni az árvákat, az árvák javaiból semmit se tulajdonítson magának, csak az őt illető ruhákat.”

Hasonlóan az özvegyasszonyokról

„Ha pedig valaki gyermektelenül marad özvegyen, és megígéri, hogy házasságot nem kötve özvegységben marad, azt akarjuk, hogy minden java felett hatalma legyen és megtehesse velük mindazt, amit akar. Halála után pedig e javai férje rokonaira szálljanak, ha vannak rokonai, ha viszont nincsenek, a király legyen az örökös.”

[Szent István király Intelmei és Törvényei SZENT ISTVÁN TÁRSULAT az Apostoli Szentszék könyvkiadója Budapest 2000, 53-53. oldal]

27. Leányok elrablásáról
28. A más szolgálónővel való paráználkodásról
29. Azokról, akik szolgálónőket vesznek feleségül
30. Azokról, akik feleségüktől az országon kívül menekülnek
31. Az asszonyok lopásáról
32. A lakhelyek felgyújtásáról
33. A boszorkányokról

34. Az ártókról

35. A házak megtámadásáról

3.1.3. II. törvénykönyv

1. Az egyháznak való királyi adományokról

2. A királyi adománybirtokok örököséről

„Egyetértettünk az egész szenátus kérésével, hogy ki-ki ura legyen övének és a király adományainak, amíg él, kivéve azt, ami a püspökséghez és ispánsághoz tartozik, és élete végeztével fiai hasonló birtokjoggal lépjenek örökébe. Senki ne szenvedje el bármiféle vád alapján javai megkárosodását, ha csak nem tervezte a király halálát vagy az ország átadását, vagy más tartományba nem menekült, ekkor pedig javai a király hatalma alá kerüljenek. De ha törvényesen úgy találnák, ha bárki a király halálára vagy az ország átadására tört, az főbenjáró ítélet alá essék, javai viszont ártatlan és sértetlenségüket megőrző fiainak maradjanak.”

[Szent István király Intelmei és Törvényei SZENT ISTVÁN TÁRSULAT az Apostoli Szentszék könyvkiadója Budapest 2000, 59-60. oldal]

3. A szolgák szolga gyilkosairól

4. A gyilkos szolga megváltásáról

5. A szolgák szabadságáról

6. A szolgák lopásáról

7. A szabadok lopásáról

8. A király elégtételéről

9. A jogtalan fellebbezéséről

10. Az ispán erőszakosságáról

11. A hazugság megfizetéséről

12. A kard ítéletről

13. A tagok megsebesítéséről

14. A kard okozta sebesítésről

15. A kard kirántásáról sebek nélkül

16. A királyi udvarház vagy vár élére állított szolgák tanúbizonyságáról

17. A király és az ország elleni összeesküvésről

18. A tizedről

többi felett, szabadon rendelkezhetett. Ha semmilyen nemzetsége nem volt, csak akkor szállt a királyra a birtok. Csak abban az esetben érvényesült a nemzetségi öröklés, ha nem élt szabad rendelkezési jogával, és törvényes örökös nélkül hunyt el. Az Aranybulla fenti rendelkezése a gyakorlatban nem lépett életbe.

IV. Béla (1235-1270) uralkodása idején érvényesítette a királyi öröklési jogot. 1267-es dekrétumában megígérte, hogy ha valamely nemes fiúörökös nélkül halálozna el, a királyi tanács intézkedett a nemzetség igényeiről. A nemzetségek számára a háborúban elesett családtag esetében biztosította az öröklési jogot.

III. András (1290-1301) Uralkodási ideje alatt támogatta a szabad rendelkezés jogát. A fiúörökös nélkül maradt nemes, szabadon adományozhatta birtokait mind rokonainak, mind feleségének vagy az egyháznak egyaránt. Ezen törvény nem valósult meg a régi szokásjoggal szemben, mint ahogy az Aranybulla már említett cikkelye sem.

Nagy Lajos (1342-1382) úgynevezett ősiségi törvénye 1351. évi törvényben a nemzettség öröklési jogát hangsúlyozta. Fiági nélküli nemest megfosztott a végrendelkezési jogától.

A nemesember birtokai oklevelekkel kellett alátámasztani.

[Eckhart Ferenc Magyar alkotmány-és jogtörténet Osiris kiadó 2000, 295-298. oldal]

4. A Királyi és nemzetségi örökléstől az 1876 évi törvények megalkotásáig, jogi viszonyok áttekintése kiemelve az írásbeli végrendeletet Magyarországon

Az öröklési jog feladata elsősorban az volt, hogy a vagyon ne váljék gazdátlanná az örökhagyó halálával, rendeltetésszerű felhasználása továbbra is biztosítva legyen.

1848 előtt fiági öröklés volt a jellemző, ez abban tükröződött, hogy megkülönböztették az ősi és a szerzett birtokokat. Az ősi vagyon a család kezében tartását tartották fontosnak. Védte a család vagyonát, de egyben korlátozta is azt. Az ingatlan teljes állagát meg kellett őrizni az utódok részére. Törvényes örökös hiányában a felmenők vagy oldalágiak örökölték, amennyiben bizonyítani tudták, hogy ősük az örökhagyó valamelyik felmenőjével együtt birtokolta az ingatlant. Örök időkre a vérségi leszármazottaknak juttatták a nemzetségi vagyont. A tulajdon feletti rendelkezés szempontjából, tehát a közösség uralkodott az egyén felett. Amennyiben a magvaszakadtság bekövetkezett, tehát a családból kihalt a fiág, a nemzetségi vagyon tekintetében háramlás állt fenn, vagyis a jog visszaszállt arra, aki azt átruházta. Nemeseknél a királyra, egyháziaknál a püspökökre, városiaknál a városra, jobbágyoknál a földesúrra vagy mezővárosra, bányavárosoknál a kamarára. A háramlási jog gátolta leginkább a családon belüli öröklést.

Legsúlyosabb korlátozás a jobbágyokat érintette, miszerint Werbőczy-féle Tripartitum „*Nemes Magyarország szokásjogának Hármaskönyve*”(1514), arról rendelkezett, hogy az egyedül élő vagy fiú utód nélkül meghalt jobbágy a földesúr örökölte. Bár a jobbágy földjének a földesúr volt a tulajdonosa, birtokuktól ok nélkül nem lehetett megfosztani. Jelentős szerepet töltött be az örökösödésben az úgynevezett fiági és leányági megkülönböztetés. Fiúörökösök között egyenlő arányban oszlott meg az ősi vagyon. A fiági javak örökléséből, ingatlan vagyonból, földből, leányok ki voltak zárva, csak az ingóságokból vagy a helyi szokások szerint a leánynegyedre tarthattak igényt, s ez bizonyos pénzösszeget, lakást, tartást és kiházasítást jelentett.

Az újkorban a végrendeletkezés vált elterjedté, és csak annak hiányában érvényesült a törvényes öröklési rend. Az állam fontosnak tartja a házasság intézményét és a vér szerinti gyerek szülő kapcsolatát, ezért határt szab az önkényes szabad rendelkezési jognak. Végintézkedés ellenére való öröklés, azaz kötelesrész iránti igényt akkor is támaszthatott a leszármazó, ha az örökhagyó másként végintézkedett. A végrendeletkező erkölcsi és jogi kötelessége, hogy családjáról halála után is gondoskodjon. A törvényes

osztályrész felét tette ki a köteles rész, pénzben kellett kiadni. Az Országbírói Értekezlet (1860) is fenntartotta ezt a jogot, amely római jogi eredetű intézmény volt, és még napjainkban is tovább él.

4.1. Személyek jogai a rendi magánjogban

Jogképesség az élve születéstől a halálig tartott. A jogképesség a jogalany azon helyzete, ahol jogai és kötelezettségei vannak. A születés tényét a jelenlévő asszonyok bizonyították, ugyanakkor a halál tényét is bizonyítani kellett. A magyar szokásjog nem ismerte az eltűnt ember holtta nyilvánítását. Teljes jogképességgel az rendelkezett, aki teljes jogállásúnak számított.

Eredeti nemesi jogállás a királytól származott.

Lehetett

- Királyi birtokadományozás: birtokadomány nemessé tette az adományozottat.,
- Címerlevél adományozás: címert adományozott a király.,
- Fiúsítás: fiágon magvaszakadt nemes leányát vagy nemzetségének valamely nőtagját nemesi jogokban részesítette a király.,
- Fiúvá fogadás: a nem nemes szerzett ezzel a lehetőséggel nemességet, akit a fiágon megszakadás előtt álló nemes királyi engedéllyel fiává fogadott és ezzel a királyi adományból származó birtokában örökösévé tette.,
- Törvényesítés: Törvényesnek csak azt a személyt tekintették, aki törvényes házasságból vagy a házasság megszűnését követően 300 napon belül született, azaz utószülött.,
- Ünnepeles honfiúsítás: Magyar honfiú az volt, aki a Szent korona joghatósága alá tartozott.

Származékos nemesi jogállás esete az, amikor születéssel jutott nemességhez az, aki törvényes házasságból született.

A polgári rendi jogállás megszerzésének feltételeit a szabad királyi város tanácsa határozta meg. Feltétele volt, megadott ideig kell a városban lakni, városi házzal vagy céhtagsággal kellett rendelkezni. A jobbágyságra nézve kialakították a jobbágyi birtokszerzési képtelenséget, a föld a földesúr tulajdonába volt.

Teljes jogképességgel csak az uralkodó katolikus, református, unitárius, evangélikus vallásúak rendelkeztek. Túrt vallásnak számított a zsidó és izmaelita, amelynek gyakorlását nem tiltották, de nem is védték.

Teljes jogképességgel a rendi korszakban csak a férfiak rendelkezhetek. A nők magánjogi jogképessége elsősorban a vagyoni viszonyokban jelentkezett. A nők előbb apai majd férji hatalom alatt álltak, ezáltal a nő nem gyakorolhatott családi hatalmat, nem lehetett gyám. Az anya gyámsága is csak gyermekei vonatkozásában állt fenn. Az okiratokat is a férfiak őrizték meg, a nők csak másolatokat kaphattak róla. A nők 12 évesen férjhez mehettek, számukra a házasságkötés nagykorúsító tényező volt, amit akkor sem veszítettek el, ha a házasságuk 24. életévük előtt megszűnt, nőket nem lehetett halálbüntetéssel sújtani, nőknek külön jogaik voltak. A női jogegyenlőtlenséget királyi kegyelemmel vagy az első birtokszerző ügyleti rendelkezésével lehetett megszüntetni.

Árpád-kori oklevelek csak általánosságban beszélnek a korról: kiskorú, gyermekkor, hajadoni kor. Később csak két kort különböztetnek meg a cselekvőképes és cselekvőképtelen kort. A cselekvőképesség korát törvényes kornak nevezik, a XIV. századig nem állapítható meg a magánjogi cselekvőképesség alsó határa, a XIV. századtól a serdültség alsó határa 14 év lett. A XV. században a két kor jogi értelemben összeolvadt a fiúk és lányok esetében egyaránt 12. életévnél jelölték meg a törvényes kort.

24 éves férfit **teljes korúnak** tekintették, teljes magánjogi cselekvőképességgel bírt.

Nők esetében ezt 16 életévnél határozták meg, vagy 12 éves koruk után házasságot kötöttek. A 14 éves fiú ajándékokat fogadhatott el, a 16 éves már kölcsönt vehetett fel, birtokát zálogba adhatta.

Az elmebetegeket cselekvőképtelennek tekintették, törvényes képviselőjük nélkül semmit sem tehettek.

Azok a személyek, akik a törvényt megsértették gyalázatos viselkedésük miatt jó hírétől és nevétől megfosztva, a becsület elvesztése magával vonta a jogképesség elvesztését is.

4.2. Öröklési jog alapfogalmai

4.2.1. A törvényes öröklés

Az ősiség szabta meg az öröklési rendet. Elsőként a lemenők, majd a felmenők s végül az oldalágiak örökölték.

Örökös halála után 10 hónappal született utód is örökölhette. Féltestvérek csak a saját szülők után örökölhettek. A levéltárak, a könyvek, pecsétgyűrűk és a fegyverek is a fiúörökösökre szálltak.

A kifejlett nemesi korban a nők egyenlő arányban örökölték a férfiakkal, elhunyt leszármazó esetén az unokák léptek a helyére. Csak a törvényes házasságban született gyermek örökölhette, utólagos házassággal is lehetett törvényesíteni.

Abban az esetben, ha nem születtek vagy meghaltak az örökhagyó lemenői, és a felmenők éltek, ősi birtokot örökölhettek. Az örökös által szerzett adománybirtok nem szállhatott a felmenőkre. A szülők a nagyszülőket előzték meg, ősi birtok esetében csak azok, akiktől származott.

Meghatározó, hogy az örökség alapja a véroközösség, ezért az adoptált gyerek nem örökölhette, és nem hagyhatta nevelőszüleire szerzett birtokát, csakis a vér szerinti szülőtől szerezhette meg örökségét, és halála esetén a vér szerinti szülő örökölhette utána.

Oldalági öröklés következett be akkor, ha nem voltak lemenők, és már nem éltek a felmenők. Elévülésnek nem volt helye az oldalági öröklés esetében.

4.2.2. Végrendeleti öröklés

Végrendelet az örökhagyó olyan egyoldalú jognyilatkozata, amelyben vagyonáról vagy annak egy részéről halála esetére rendelkezik

Nemesember csak a szerzett vagyonról és az ingókról végrendelkezhetett. A végrendelkezés szabadsága az egyháznak kedvezett az örökhagyó lélekváltság címén kegyes célra hagyományt tett. A végrendelet körülményeiről a 1715. évi XXVII. törvénycikk rendelkezett. Csakis hiteles helyeken tanúk előtt jöhetett létre. Ilyen volt a királyi kancellária, az ország nagybírái, és ítélmesterei, a káptalanok (katolikus egyházigazgatás területe) és konventek (hiteles helyek levéltárak oklevelei), a megyei közgyűlésből kiküldött alispán vagy szolgabíró esküdtjével. A felsoroltak előtt szóban vagy írásban lehetett **közvégrendeletet** tenni, melyről jegyzőkönyv készült, és azt

levéltárakban tartották nyilván és csak az örökhagyó halála után hirdették ki. Az örökhagyó is rendelkezett egy példánnyal.

Tanúk előtt is lehetett végrendelkezni, ebben az esetben öt intézkedő által felkért nemesi tanú vagy azzal egyenértékű kiváltságot élvező vagy szükség esetén más tisztességes állású tanú együttes jelenlétére volt szükség. A végrendeletet a tanúk és a végrendelező is pecséttel látta el, és nem hiányozhatott róla az aláírás sem mind a tanúk, mind a rendelkező részéről. Amennyiben a végrendelező valamilyen okból nem tudott írni, azt egy hatodik nemesi tanú jelenlétét tette szükségessé, aki az iratot lepecsételte és aláírta a rendelkező helyett. Toldalék és részintézkedés, azaz fiókvégrendelet ünnepélyes keretek között három tanú jelenlétében zajlott. A szabad királyi városokban a végrendelet a végrendelező előtt felolvasták, és a tanúk előtt a végrendelező élő szóval kinyilvánította, hogy ez az ő végakarata. Az írás-olvasás elterjedésével emelkedett az írásbeli végrendeletek száma, mely tükrözte a kor kulturális színvonalát. Az 1700-as évekig a nagykorú lakosság mindössze 2-3% tett írásbeli végrendeletet, melyet ebben az időben a jegyző, lelképásztor vagy bíró hitelesített. Később a testamentumot a közigazgatási tisztviselő, közjegyző vagy ügyvéd készítette el.

A magyar végrendelezési gyakorlatban a hagyományos *szóbeli és írásbeli magánvégrendeletekkel* is találkozunk. *Közös vagy kölcsönös végrendelet* is megengedett volt a magánvégrendeleteken belül. Házastársak egymást tették kölcsönösen meg örökössé. Szóbeli ugyanolyan érvényűnek számított, mint az írásbeli végrendelet.

Az örökhagyó súlyos okok miatt, például bűnös életmód, bántalmazás, bűncselekmény elkövetése, vagyon eltékozlása, szülő ellátásának elhanyagolása esetén kitagadhatta a leszármazottjait. A kitagadási okokat a végrendeletben fel kellett sorolni, ezáltal a kitagadott nem részesült a köteles részből sem.

Saját kezű holográf végrendeletet, mellyel ritkán találkozunk, csak kiváltságosok készíthettek. Korszakon belül is más végrendeletet készítettek a nemesek, a polgárok vagy a jobbágyok.

Tartalmilag a testamentum három nagy részre épült: bevezetésre, tárgyalásra és záradékra.

Örökösnevezést a végrendeletbe kell foglalni, vagy azt mellőzni kellett.

Kiváltságos végrendeletek a kegyes hagyományok esetén, illetve háborús időkben, szülők gyermekeik javára tett testamentumainál, háborús járványok estén, döghalál idején elég volt, ha a végrendelkező a végrendeletet saját kézzel írta és aláírta, vagy végső akaratát két tanú jelenlétében kinyilatkoztatta.

Lehetett **helyettes örököst** nevezni, azaz ha örökösül nevezett meghalna, helyette a helyettes örökös örökölhetett.

4.2.3. Jogviszonyokról általában

4.2.3.1. Az ösiségi rendszer kiszorította a nőket az örökségből, később ez az egyház befolyására változott. A **leánynegyed** az összes lányt együttesen illette meg, függetlenül attól, hogy hányan osztoztak rajta. A jobbágyoknál a lányokat kiházasítással elégítették ki, de a juss akkor is megillette, ha nem ment férjhez. A polgárok esetében hozománnyal történt a hölgyek kiházasítása. Fiú utód hiányában a lányok különleges királyi kegy alapján, úgynevezett fiúsítással részesedhettek az ősi birtokból.

4.2.3.2. **Hajadoni jog** esetében a leányoknak az apai ház használata, illetve a negyednek megfelelő jóság haszonélvezete jutott örökül, később ez változott férjhezmenetelig, az egész ház hasznát kellett biztosítani számukra. A lányok, amíg nem mentek férjhez, nem fedték be a fejüket kendővel tehát, hajadonok voltak, férjhezmenetelük után kendőt hordtak a hagyomány szerint, ezt sok faluhelyen még most is tapasztaljuk.

A nők részére a fiú örökösök ellátással és kiházasítással tartoztak, amennyiben nem kapott az ingókból. Ez a jog minden nőnek külön-külön járt.

4.2.3.3. Az **özvegyi jogról** már Szent István törvényei rendelkeztek. Ez a századok során nem változott. Férje lakóhelyéről nem lehetett eltávolítani csak akkor, ha az vár volt, de abban az esetben házat kellett biztosítani számára. Az özvegy a jóságot meg nem terhelhette. Birtok oklevelet köteles volt kiadni az örökösöknek. Az özvegyi jog akkor is megillette, ha férjét elhagyta, de amennyiben házasságtörést követett el és azt az egyházi törvényszék megállapította, ez olyan súlyos bűnnek számított, hogy elűzték otthonából. Amennyiben az örökösök perbe fogták az özvegyet, az a haláltól számított 1 évig nem volt köteles perbe állni. Férje halála után bizonyos ingóságok megillették. Például a jegygyűrű, a férj díszruhája, a férj kocsija és a hozzá tartozó hámos lovak, ménesek fele

része, ha a ménesi lovak száma ötvennél nem volt nagyobb. Az örökösöket tartási kötelezettség terhelte, de az is előfordult, hogy haszonélvezeti jogot is kapott. Az ingatlanból általában a malmot kapta, mert ez biztosított számára a biztos állandó megélhetési forrást. Az 1840-től a jobbágy özvegyét is illeti az eltartás az örökösök részéről.

Követelhetette újbóli férjhezmenetele esetén a kiházását.

4.2.3.4. A **hitbér** a házasságban a nőnek a vagyoni helyzetét erősítette. A férj házasságkötés esetén a vagyonának egy részét felesége javára kötötte le. Nemesasszony hitbére 200 forint, ha férjének legalább 50 jobbágytelke van. Erdélyben 66 forint, a vérdíj felét tette ki, az ország bírái 400 forint hitbérrel tartoztak feleségüknek. Csak az első házasságban illette meg a hitbér teljes összege és csakis akkor, ha elhálták a házasságot, jelképesen a szüzesség jutalmul is szolgált. Kizárólag törvényes feleség emelhetett rá igényt, csak a férj halálát követően. Zálogjogilag terhelt hitelező igénye előtt került kielégítésre, nem évült el. A hitbérrel a feleség végrendelkezhetett, ha ezt nem tette meg utána leszármazottai örökölték, ha nem voltak lemenői, az oldalági rokonok örökölték.

Hitbérre való igényt elvesztette az a feleség, aki

- ha egyházi bíróság ítélete alapján házasságtörést követett el,
- ha a férj ezt megbocsátotta, visszakapta a jogait,
- ha tudott róla, hogy vérfertőző házasságot kötött,
- ha nem adta ki a családi oklevelet az örökösöknek,
- ha tudatosan megkárosította az örökséget,
- ha újból férjhez ment és a hitbért nem fogadta el, megboldogult férje birtokait nem adta át,
- ha a férj javára önként lemondott,

4.2.3.5. Ha a házasság megkötése előtt szerződtek a felek **szerződéses hitbérrel** beszélünk, ami szokásjogon alapult. Soha nem volt az ősi vagyonból kifizethető, csak a szerzett vagyonra vonatkozott. A férj halálával nyílt meg a követelési igény függetlenül attól, hogy a házasságot elhálták-e. A szerződéses hitbér esetén nem követelhetette a törvényes hitbér kiadását a feleség. Zálogjogilag nem terhelte a férj vagyonát, és elévülhetett.

Az özvegy halála után visszaszállt a vagyon a férj családjára.

A hitbér a nemesi jogból átítatódott a polgári majd a paraszti jogba is. Ha szerződést kötött a házaspár és a feleség előbb hunyt el, akkor az özvegy férjet is megillette. Gazdag hölgyek esetén fordult elő, ha a férj szegény osztályból származott.

4.2.3.6. Tulajdon tételét képezte a **jegyajándék** is, s mint vagyon kapcsolódik az öröklési joghoz.

A nő magántulajdonát képezte, nem veszítette el házasságtörés, sőt vérfertőző házasság esetén sem. Gondoljunk bele, hogy egy értékesebb ékszer vagy birtok esetében komoly vagyontételnek számított. Átadással a tulajdoni viszonyok megváltoztak. Ha az eljegyzés után a nő vétke nélkül a házasságkötés nem jött létre, a vőlegény nem követelhetette vissza a jegyajándékot. Végrendeletbe lehetett foglalni, ha ez elmaradt gyermekei örökölték utána, ha nem voltak gyerekei, halála után visszaszállt az egykori vőlegényre, vagy férjre.

4.2.3.7. A **hozományt** a menyasszony osztályrészül kapta, ingó vagy ingatlan formájában, amit a házasságkötés után vagy egyidejűleg a férjnek átadott. Közösén használták, de a hölgy tulajdona maradt. Halál esetén a hitelezők előtt kellett kifizetni a hozományt. Házasságtörés esetén sem veszítette el a feleség.

4.2.3.8. A házasság alatt szerzett vagyontételek esetében a városi polgár és a jobbágy feleségére nézve közszerzőnek minősültek, tehát **közszerzemény** jött létre. Nem számítható ide, amit az egyik fél vér szerint örökölt. Az asszony özvegyisége esetén a közösén szerzett rész fele megillette, erről végrendelkezhetett. Ha nem hagytak hátra végrendeletet, akkor fele a férj, a fele az asszony gyermekeire szállt. Ha nem született gyerekük az egész rész annak jutott, aki életben maradt. Nemesember feleségére külön szabályok vonatkoztak, közszerzőnek csak akkor volt tekinthető, ha neve szerzőlevélbe volt írva. A királyi adomány vagy fassio ingatlan birtok örök időkre nézve, ünnepélyes átruházása, melyet oklevélbe foglaltak és csak az ingatlanokra vonatkozott. Főszerző a férj volt, aki az egésztől szabadon tehetett végrendeletet, kivételt képzett az, ha a szerzemény a feleség vagyonából származott és a férj szerződésben, mint főszerző lemondott, a továbbiakban a feleség végrendelkezhetett. Abban az esetben, ha a férj végrendeletet nem tett, akkor a közszerzemény fele az özvegyre a fele a gyerekekre maradt. Gyermeektelen házaspárok esetén az egész az özvegyé lett. A fent felsorolt

esetben nagy jelentősége volt a testamentum tételnek, jelentős mértékben befolyásolta a tulajdonviszonyokat. A közszerzemény ugyanolyan hagyatéki teher, mint a hitbér vagy a hozomány. Amíg a közszerzeményt az özvegy meg nem kapta, férje birtokait nem adta ki, csak ha igénye kielégítést nyert. A szerzett javakból a leányok éppúgy örökölhettek, mint a fiúk. Bevolt szokás volt az utóörökös rendelés is, amelynél a végrendelkező valamely vagyontárgyat név szerint megjelölt személynek, például feleségének juttatott. A városi házat a szülők gondviselője kapta meg általában. A szállásföldet, úrbéri földet legtöbb esetben a fiúknak juttatták.

4.2.3.9. A XVII. század óta a **hitbizomány** hazánkban is meghonosult. Az első magyarországi hitbizományt gróf Pálffy Pál alapította 1653-ban. El nem idegeníthető és meghatározott öröklési rendnek alávetett vagyontételként szerepelt, a római jogból eredt. Végintézkedő meghagyhatta, hogy a családon belül az elsőszülött fiú örökölte a család vagyonát és jogait vagy a trónt, a többieket egyéb javakkal vagy pénzzel elégítette ki. Ez a szokás a paraszti nagycsaládoknál a XIX. századig fennmaradt. Igyekeztek a földtulajdon szétaprózódását megakadályozni. A majorátus (családi hitbizomány az a fajtája, ahol a családi utódlás a legidősebb fiú tagját illette meg) lehetővé tette, hogy ha az elsőszülött fiú meghal, nem a tőle származott unoka örökölt, hanem a másodszülött fiú. Családok maguk állították fel az oszthatatlan és elidegeníthetetlen hitbizományokat, amelyek a család kihalása után sem szálltak vissza a koronára. 1848-ig 28, ezt követően 67 hitbizományt alapítottak. Az alapítást a megyei közgyűlésen kötelező volt kihirdetni, az ellen az érdekeltek tiltakozhattak. A köznemességet kirekesztették az intézkedés alól. A női ág trónöröklés elfogadása után (1723) kiterjesztették a hitbizomány alapításának jogát, az öröklés rendjéről törvény nem rendelkezett.

Magyarországon az 1848. évi törvényhozás megszüntette az adományrendszert, az úrbériséget és az ősiséget. Ezáltal megszűnt a szerzett birtok és az adománybirtok közötti különbség, és a fiúági és leányági öröklés közötti különbség, ez jelentősen befolyásolta és megváltoztatta a tulajdoni viszonyokat. 1852. november 29-én lépett hatályba, az osztrák polgári törvénykönyv a közbelső időszakban az 1848-as törvényeket figyelmen kívül hagyva a régi szokásjog alapján ítéleztek a bíróságok.

1861-es Ideiglenes Törvénykezési szabályok 7-18. §-ai szerint ősiség megszűnésével új törvényes öröklési rendet dolgoztak ki. Leszármazók hiányában az ősi vagyon tekintetében és helyébe az ági öröklés lépett, törvényes öröklés egyik eleme lett. A túlélő házastárs

haszonélvezetet nyert, tehát csak halálát követően szállt vissza a vagyon az ági örökösökre. A szerzett vagyont a házastárs örökölte, halála után pedig az ő ági rokonait illette meg. A leszármazók vagy oldalágiak gondoskodtak családtagjaikról. Az örökhagyó halála után lelki törődés, imádkozás és társadalmi rangjához illő temetés sem maradhatott el.

4.3. Az írásbeli, szóbeli, köz-és magánvégrendeletekről az 1876. évi XVI. Törvénycikk alapján

4.3.1. Írásbeli magán-végrendeletekről 1876. évi XVI. Törvénycikk alapján

A polgári korszakban, ha a végrendelet az örökhagyó által egész terjedelemben saját kezével írta és aláírta, két tanú jelenléte elegendő volt, de feltétel volt, hogy legalább egy írni-olvasni tudjon, egyéb esetben négy tanú jelenlétét tette szükségessé, akik közül legalább két tanúnak írnia-olvasni tudnia kellett. Együttes jelenlét elengedhetetlen volt a tanúk és a végrendelkező részéről. A tanúknak nem volt szükséges ismerni a végrendelet tartalmát, de közös nyelven kellett, hogy íródjon, és a végrendelkező személyéről biztosnak kellett lenniük. Amennyiben a végrendelkező írni és olvasni nem tudott, szükséges volt, hogy a tanúk a végrendelet pontos tartalmát ismerjék, ebben az esetben az egyik tanú írta alá a végrendeletet, a végrendelkező pedig kézjelével látta el.

Tanúk azok lehettek, akik 18. évüket betöltötték, illetve nem lehettek tanúk a vakok, siketek és némák, és az örültek, elítéltek. Minden tanúnak együttesen jelen kellett lennie. Írásbeli-magánvégrendeleteknél a végrendelet készítés helyét, és idejét meg kellett jelölni.

Többoldalas testamentumot zsinórral átkötötték, és a zsinór két végét a tanúk pecsétjével látták el. Hozzá tartozó nem lehetett tanú, csak létszám feletti tanúként szerepelhetett.

Amennyiben a tanú és az örökhagyó rokonsági és sógorsági összeköttetésben vannak, a végrendelkezésben nekik szánt előnyben csak a következő esetben részesülhetnek:

- a) ha az örökhagyó a végrendelet ide vonatkozó részét saját kezűleg írta;
- b) ha a végrendeletnek ezen intézkedését tartalmazó részét külön, saját kezűleg írta alá;
- c) ha a végrendelet szövegébe avagy záradékába önkezűleg írt, avagy a végrendeletnél jelen volt tanúk előtt a végrendelkezéskor élő szóval tett nyilatkozattal a végrendelet ezen részét külön megerősítette.

A közönséges írástól eltérő, rejtjeles vagy számjeles végrendelet semmis.

Házastársak elfogadott, hogy a végrendeletüket ugyanazon írott magán-végrendeletbe foglalják, akár tartalmazzon e végrendelet a házastársak közötti kölcsönös intézkedést, akár pedig nem. Mai gyakorlatban ez már nem megengedett, azt igazolja, hogy ebben az időben a családi kötelék sokkal szorosabbnak számított, nem minden második házasság végződött válással. A család valóban fészek volt, az erkölcsi normák és a tisztelet magasabb szintet ütött meg, mint napjainkban.

A fent felsoroltak a fiók-magánvégrendeletekre is vonatkoztak.

4.3.2. Szóbeli magán-végrendeletekről

A szóbeli magán-végrendelet érvényességéhez négy tanú jelenléte volt szükséges, akik a végrendelkező által használt nyelvet értik. A szóbeli végrendelkezés a végrendelkező nyilatkozatának bevégezésével fejeztetik be. A szóbeli végrendelet csak akkor érvényes, ha végrendelkező a szóbeli végrendelkezéstől számított három hó alatt meghal, vagy három hónapon túl nem képes írásbeli végrendeletet tenni, tehát a szóbeli végrendeletet később írásba foglalták, ha erre még volt mód.

4.3.3. A közvégrendeletekről és közjegyzőnél letéteményezett írásbeli magán-végrendeletekről

Közvégrendeletet közjegyző és királyi járásbírók előtt lehetett tenni.

Némák és siketnémák, még ha írni és olvasni tudnak is, továbbá a 18 éven aluli kiskorúak, amennyiben végrendelkezési képességgel bírnak, csak közvégrendeletet tehetnek. 1874. évi XXXV. Törvénycikk 106. § értelmében történik.

A végrendelkező által önkezűleg írt és aláírt végrendelet tanúk alkalmazása nélkül is, az idegen kézzel írott, de a végrendelkező által önkezűleg aláírt végrendelet, ha azt a végrendelkező kifogástalan két tanú együttes jelenlétében írta alá vagy ismerte el általa írottnak és az okiratot mindkét tanú saját kezű aláírásával ellátta. Akkor érvényes, ha a végrendelkező által a közjegyzőnek megőrzés végett személyesen adják át, s ha ez alkalommal a végrendelkező a közjegyző előtt kijelenti, hogy ez az okirat az ő végrendeletét tartalmazza.

Az ily módon tett végrendelet borítékba zárva lett elhelyezve, közjegyző pecsétjével hivatalosan ellátták. Emellett a végrendeleten és a borítékon keresztül húzott zsinórral a végrendelet a jegyzőkönyvhöz fűzendő, végrendelet borítékához a hivatalos pecséttel, s

ha a végrendelkező kívánja, az ő pecsétjével lepecsételendő. A letétel időpontjától válik érvényessé, és hatályát veszti, ha az a közjegyzőtől visszaveszik. Ezen intézkedések a köz-fiókvégrendeletekre és közjegyzőkhöz letett magán-fiókvégrendeletekre is alkalmazandók.

4.3.4. A kiváltságos végrendeletekről

Kórvész, vagy más életveszélyes, egyszersmind ragályos vagy járványok alkalmával azon községben, melynek területén a kórvész vagy járvány uralkodik, kiváltságos végrendeletet lehet tenni, ide soroljuk azokat is, akik hajón a nyílt tengeren vannak.

Háború alkalmával attól az időponttól kezdve, amikortól a csapatok hadba álltak, a továbbá mindazok, a kik a csatatéren vagy ostromzár alá vett helyen, vagy ezen helyektől nyolc kilométernél nem nagyobb távolságban tartózkodnak.

A kiváltságos végrendelet három hónap letelte után is életben maradt.

Az a végrendelet, melyben leszármazó egyenes örökösök és házastárs javára tettek intézkedést, érvényes maradt, ha azt egész terjedelmében önkezüleg írta és aláírta.

4.3.5. Az öröklési szerződések és halálesetre szóló ajándékozásokról

Öröklési szerződések és halálesetre szóló ajándékozások, alaki kellékek tekintetében csak azon esetben érvényesek, ha írásbeli magán-végrendelet, a közvégrendelet, vagy a közjegyzőkhöz letéteményezett írásbeli magán-végrendeletre előírt alaki kellékekkel készítettnek.

4.3.6. A külföldön alkotott végrendeletek, öröklési szerződések és halálesetre szóló ajándékozások alaki kellékeiről

Alaki kellékek tekintetében akkor is érvényesek, ha azon ország jogszabályainak, melyben keletkeztek, megfelelnek.

4.3.7. A végrendeletek és halálesetre szóló ajándékozások visszavonásáról

A végrendeletek és halálesetre szóló, de visszavonható ajándékozások szó- vagy írásbeli kifejezett visszavonásának érvényességéhez ugyanazon alaki kellékek kellettek, melyek azoknak megtételére vonatkoztak.

4.3.8. Átmeneti intézkedések

Öröklési szerződések, és halálesetre szóló ajándékozásoknál esetében csak az alábbi esetekben érvényes:

- a) ha a végrendelkező vagy halálesetre ajándékozó a jelen törvény hatályba léptétől számított egy év alatt meghal;
- b) ha az, a ki a végrendeletből vagy halálesetre szóló ajándékozásból jogokat érvényesíteni kíván, bebizonyítja, miként az egy évi határidő lejártától a halálozás bekövetkezéséig az örökhagyó oly állapotban volt, hogy újabb végrendeletet nem tehetett;
- c) ha a korábbi írásbeli végrendelet az előbbi jogszabályok szerint erre illetékes közhatósághoz jelen törvény hatályba léptének napjáig letétetett vagy, ezen naptól számított egy év alatt közjegyzőhöz letétetik.

A fenti törvény hatálybalépése előtt készült örökösödési szerződéseknek, valamint a visszavonhatatlanság kikötése mellett létrejött halálesetre szóló ajándékozásoknak alaki kellékei a keletkezésük idejében érvényes jogszabályok szerint ítélandók meg.

[Eckhart Ferenc Magyar alkotmány-és jogtörténet Osiris kiadó 2000, 298-309. oldal]

5. A Polgári Törvénykönyv 1959. évi IV. törvény végintézkedésre vonatkozó hatályos rendelkezései általában

5.1. A törvényes öröklési rend és az alapfogalmak

Az öröklés minden külön jogcselekmény nélkül, az örökhagyó halálának pillanatában, a törvény erejénél fogva következik be. Az öröklés az örökhagyó halálával nyílik meg, a hagyatékátadó végzés az öröklés közhitelű tanúsítására szolgál. ***Örökölni törvény vagy végintézkedés alapján lehet.*** Halállal beálló jogutódlások az öröklés, a hagyomány a kötelesrész és a meghagyás.

Öröklés az ember vagyonában halála estén bekövetkező egyetemleges jogutódlás, azaz a tulajdonos személyében alanyváltozás következik be.

Örökhagyó az az elhunyt személy, akinek a vagyonában a halála miatt egyetemleges jogutódlás következik be.

Az öröklés előfeltételei:

- Az örökhagyó halála, azonos jogkövetkezménye van a holtak nyilvánításnak és a halál tényének bírói megállapításának, eltűnt személy esetén 5 évnek kell eltelnie;
- Örökhagyó jogutódja csak ember lehet, aki a halál pillanatában már polgári jogilag jogalannak tekinthető. Örökösnek öröklési képességgel kell, hogy rendelkezzen, ide soroljuk a méhmagzatot is;
- Örökhagyó túlélése.

5.1.1. Hagyaték az örökhagyó halála esetén jogutódaira átszálló egész aktív és passzív vagyontömeg összessége. Kivételt képez a nyugdíj, szerzői jog, haszonélvezeti jog, tartási és életjáradéki jog. Örökös vagy örökösök az örökhagyó egyetemleges jogutódjai, az örökhagyó vagyoni jellegű jogainak és kötelezettségeinek új alanyai. Lehet természetes személy, jogi személy és jogi személyiség nélküli jogalany.

Hagyatéki tartozások passzívák:

- az örökhagyó eltemetésének költségei;
- hagyatéki költségek, és a hagyatéki eljárás költségei;
- az örökhagyó tartozásai hitelezőivel szemben;
- a kötelesrész iránti követelések kötelezettségek;
- a hagyományon és a meghagyáson alapuló kötelezettség.

5.1.2. Hagyomány az örökhagyó végrendelete alapján bekövetkező jogutódlás, amelynek jogosultja valamely vagyontárgy tulajdonosa lesz, anélkül, hogy a hagyatéki terhek viselésében osztozna. A hagyományos csak az őt terhelő hagyomány teljesítéséért felel, az örökhagyó tartozásaiért nem. Ha a hagyományos az örökhagyó által a végrendeletben neki rendelt a hagyatékhhoz tartozó vagyontárgyat közvetlenül az örökhagyótól szerzi, dologi hagyományrendelésről, ha az örököstől szerzi, kötelmi hagyományrendelésről beszélünk.

5.1.3. Meghagyással az örökhagyó végrendeletében valamely hagyatékban részesülő személyt kötelezettséggel terhel, amelynek követelésére azonban a kedvezményezett nem válik jogosulttá. Kivételt képez a közérdekű meghagyás. A meghagyás kedvezményezettje az örökhagyó tartozásaiért nem felel. Elévülés ideje 5 év.

5.1.4. Kötelesrész illeti meg az örökhagyó leszármazóját, házastársát, bejegyzett élettársát, továbbá szülőjét, ha az öröklés megnyílásakor az örökhagyó törvényes örököse. A kiesési okok többsége a köteles részi igényre is vonatkozik. A kötelesrész iránti igény nem minősül örökségnek, a hagyatékkal szembeni kötelmi jogi követelés.

A **kötelesrész** az örökhagyó vagyonával való szabad rendelkezést korlátozza. Az örökhagyó legközelebbi hozzátartozóit védi, számukra a kedvezőtlen végintézkedés esetén is részt biztosít az örökhagyó hagyatékából. Kötelesrész illeti meg az örökhagyó leszármazóját, házastársát, bejegyzett élettársát, továbbá szülőjét, ha az öröklés megnyílásakor az örökhagyó törvényes örököse.

Nem jár kötelesrész annak, akit az örökhagyó testamentumában érvényesen kitagadott.

A kötelesrész alapja a hagyaték tiszta értéke, valamint az örökhagyó által élők között bárkinek juttatott adományok juttatáskori tiszta értéke.

Kötelesrész címén a közeli hozzátartozót annak a fele illeti meg, ami mint törvényes örökösnek jutna.

Nem tartozik a hagyaték alapjához:

- az örökhagyó halálát megelőző tizenöt évnél régebben juttatott adomány értéke,
- a kötelesrésze jogosultságát létrehozó kapcsolat keletkezését megelőzően juttatott, például a leszármazó még meg sem fogant,
- a szokásos mértéket meg nem haladó ajándék esetén,
- a házastárs részére nyújtott tartás,
- tartásra rászorult leszármazók részére nyújtott tartás,
- a létfenntartáshoz szükséges mértékben nyújtott, arra rászoruló személy részére nyújtott ellenérték nélküli tartás,

Amennyiben az örökhagyónak több **leszármazója** volt, akkor a kötelesrész valamennyiknek jár, függetlenül attól, hogy házasságban vagy házasságon kívül született, illetve az örökbefogadott gyerekek is jár. A kiesett vagy elhunyt gyerek esetén a leszármazója lesz a jogosult.

A **szülő** akkor jogosult, ha a leszármazó után gyerek nem született, és házastársa sem volt. Ha volt házastársa az örökhagyónak, akkor a szülő reá hárult vagyonban jogosult a szülő örökölni.

A **házastárs** az örökhagyó halála után törvényes öröklés szerint, haszonélvezeti jogot vagy állagjogot, azaz tulajdonjogot örököl. Ebben az esetben a kötelesrész vagy haszonélvezetből, vagy állagjogból áll. Ha a házastárs a leszármazókkal együtt örököl, a leszármazók a hagyatéki vagyon állagát, a házastárs pedig annak haszonélvezetét örököli.

Ilyen esetben a házastársnak a kötelesrész a haszonélvezeti jogból jár, annak korlátozott mértéke illeti meg. A házastárs kötelesrésze a haszonélvezeti jognak olyan korlátozott mértéke, amely szükségleteit biztosítja, figyelembe véve az általa örökölt vagyontárgyakat, valamint munkájának eredményét és saját vagyonát. A házastársat kötelesrészül a törvényes örökrészének fele illeti meg.

Ha nem voltak leszármazók, a házastárs nem az ági vagyon tulajdonjogát, és nem az ági vagyon haszonélvezetét örököli. Ilyen esetben a házastárs haszonélvezet nem az ági vagyon állagából, az esetleges ági vagyon esetében a kötelesrészből jár.

A házastársat megillető a haszonélvezeti jogból eredő kötelesrész mértékének alapja, az a vagyon, ami a hagyatékban van.

A kötelesrész kielégítésére mindaz tekinthető, amit a jogosult a hagyatékából bármely címen kap ingó, ingatlan, továbbá amit az örökhagyótól ingyenesen, ajándékba kapott.

A kötelesrészre jogosult az öröklésből kiesett személy figyelembevételével, be kell tudni mindannak az adománynak az értékét, amelyet ő és a kiesett felmenő kapott. Kifejezett nyilatkozattal az örökhagyó a betudást elengedheti, de a betudás elengedése a kötelesrészre támasztott igényt nem sértheti.

A kötelesrészt mindig teher és korlátozás nélkül kell kiadni. Ha a megmaradt vagyon a házastárs korlátozott haszonélvezetét nem biztosítja, a kötelesrésznek korlátozott haszonélvezetét biztosító részét csak a haszonélvezet megszűnése után lehet kiadni.

[Ptk. 1959.évi IV.661.§]

5.1.5. Kiesés az örökségből kiesik az öröklésből, aki az örökhagyó előtt hal meg, aki a hagyatékot az öröklés megnyílásakor törvény erejénél fogva nem szerezheti meg, aki az öröklésre érdemtelen, aki lemondott az öröklésről, akit az örökhagyó az öröklésből kizárt vagy kitagadott, aki az örökséget visszautasította.

5.1.5.1. Különlő házastárs kiesése abban az esetben, ha örökhagyó különélő házastársa, ha az öröklés megnyílásakor a házastársak között életközösség nem állt fenn, és a körülményekből nyilvánvaló, hogy az életközösség visszaállítására nem volt kilátás, kivéve, ha az örökhagyó végrendeletében az életközösség megszakadása ellenére is juttatásban kívánta részesíteni a házastársat. A kiesési ok hivatalból nem vehető figyelembe, az hivatkozhat rá, aki a házastárs kiesése folytán örökölné, kötelezettségtől vagy más teherrel mentesülne.

5.1.5.2. Érdemtelen áll fenn, ha az örökös az örökhagyó életére tört, aki szándékosan az örökhagyó végakaratainak szabad nyilvánítását megakadályozta, vagy annak érvényesítését megghiúsította, illetve ezeket megkísérelte, törvényes öröklésre jogosult vagy az örökhagyó végintézkedésében részesített személy életére tört.

5.1.6. Lemondás az öröklésről akkor beszélünk, ha örökhagyó és a törvényes öröklésre jogosult között írásbeli szerződéssel történik ingyenesen, vagy ellenérték fejében. A korlátozottan cselekvőképes, vagy cselekvőképtelen örökös törvényes képviselőjének

nyilatkozata csak gyámhatósági jóváhagyással érvényes, ellenérték nélküli lemondás még ilyen jóváhagyással sem tehető. A lemondás az ellenkező kikötés hiányában a köteles részre és a gyarapodásra is vonatkozik.

5.1.7. Örökség visszautasítása: az örökös az örökséget az öröklés megnyíltja után egyoldalú nyilatkozattal visszautasíthatja, ezt megteheti írásban vagy közjegyző előtt szóban. Kivétel az állam, köteles elfogadni a hagyatékot. Érvénytelen a feltételhez vagy időhöz kötött, megszorítással tett, részleges visszautasítás. Kivétel a mezőgazdasági termelés céljára szolgáló föld, hozzátartozó állatállomány. Visszautasító nyilatkozatot nem lehet visszavonni. Mintát az 1.melléklet tartalmazza.

5.1.8. Kizárás az öröklésből: A kizárt személy kiesik az öröklésből, a kizárás a köteles részt nem érinti. A kizárása az örökhagyónak a végintézkedésben tett nyilatkozata, amelyet indokolni nem kell.

5.1.9. A kitagadás a köteles részre kiható kiesési ok, ha az örökhagyó a törvényben az alábbiak alapján taxatív felsorolt okokra hivatkozva végrendeletében kirekesztheti a törvény szerinti jogosultakat.

[Ptk. 1959. évi IV. 662.§-664.§]

Kitagadásnak esetei, ha a kötelesrészre jogosult

- az örökhagyó után öröklésre érdemtelen lenne;
- az örökhagyó sérelmére súlyos bűncselekményt követett el;
- az örökhagyó egyenesági rokonainak házastársának vagy bejegyzett élettársának életére tört, vagy sérelmükre egyéb súlyos büntetést követett el;
- az örökhagyó irányában fennálló törvényes eltartási kötelezettségét súlyosan megsértette;
- erkölcstelen életmódot folytat;
- jogerősen 5 évi, vagy azt meghaladó szabadságvesztésre jogerősen elítélték.

Házastársát vagy bejegyzett élettársát az örökhagyó házastársi, bejegyzett élettársi kötelességet durván sértő magatartása miatt is kitagadhatja, például: nem élnek életvitelszerűen együtt. A kitagadás érvénytelen, ha annak okát az örökhagyó végintézkedése előtt megbocsátotta, utólagos megbocsátással pedig a végintézkedés visszavonása nélkül is hatálytalanná válik. Ha a kitagadás érvénytelen, az örökösnek

kötelesrészre van igénye. Az utólagos megbocsátással hatálytalanná váló kitagadás esetében az örökös az általános szabályok szerint örököl.

[Ptk. 1959. évi IV. tv. 663.§ (1; 2;), 663.§ (1;2;)]

A kitagadás szónak nem kell feltétlenül szerepelnie a végrendeletben, de egyértelműen megállapítható legyen, hogy az örökhagyó akarata kitagadásra irányul. Például: „Fiam ne kapjon semmit erkölcsstelen életmódja miatt.” Mintát a 2. melléklet tartalmazza.

5.2. A törvényes öröklés

Az öröklés rendjét elsődlegesen az örökhagyó végakarata határozza meg. A törvény akkor jelöli ki az örököst, ha az örökhagyó öröknevezési jogával nem élt, vagy örökös nevezése a hagyatékot nem meríti ki.

Egyenesági rokon az, akik közül az egyik a másiktól származik, szülő-gyerek kapcsolat.

Oldalági rokon azok, akiknek legalább egy közös felmenő rokonuk van, ők maguk azonban egyeneságon nem rokonai egymásnak.

5.2.1. Törvényes öröklés sorrendje:

1. Az örökhagyó leszármazói gyermek, örökbefogadott gyerekek, unoka, dédunoka. Több gyermek esetén fejenként egyenlő arányban örökölnék.
2. Az örökhagyó házastársa, leszármazók hiányában.
3. Szülők illetve szülők leszármazói. (*első parantéla*)
4. Nagyszülők illetve a nagyszülők leszármazói (*második parantéla*).
5. Távolsági felmenők. Fejenként egyenlő részben örökölnék, leszármazóik öröklési jogát a Ptk. nem ismeri el.
6. Állam, valamennyi fenti személy hiányában. Az állam felel a hagyatéki tartozásokért, és nem utasíthatja vissza a hagyatékot.

5.2.2. Örökbefogadással kapcsolatos szabályok szerint, az örökbefogadott az örökbefogadó vér szerinti leszármazójaként örököl. Az örökbefogadott után leszármazó és házastárs hiányában az örökbefogadó, illetve annak rokonai örökölnék. Ha az örökbefogadott után sem az örökbefogadó, sem annak rokona nem örökölnék, törvényes örökösök az örökbefogadott vér szerinti rokonai. Ha nyílt az örökbefogadás mindkét szülőtől örököl az örökbefogadott gyerek.

5.2.3. Osztályra bocsátás. Az örökhagyó által még életében a leszármazóknak adott ingyenes adományt az örökrész meghatározásánál beszámítani rendeli. Feltétel, hogy a hozzászámítást az örökhagyó kikötötte, vagy a körülményekből arra lehet következtetni, hogy a juttatást a hozzászámítás kötelezettségével adta. Az ingyenes adományban részesített leszármazó ezen adomány értékével csökkentett részt kap a hagyatékából. A szokásos mértékű ajándékokat és a tartást akkor sem kell osztályra bocsátani, ha azt az örökhagyó kifejezetten kikötötte. Végintézkedés alapján öröklő leszármazónak nincs osztályra bocsátási kötelezettsége. Az osztályra bocsátási kötelezettség fennállását annak kell bizonyítania, aki hivatkozik rá. A tényleges felosztásra csak a hagyaték kerül.

5.2.4. Özvegyi jog: Az örökhagyó házastársa öröklí mindannak a vagyonnak a haszonélvezetét, amelyet egyébként nem ő öröklí.

Két esete van: a) leszármazók állagöröklése mellett,

b) ági vagyon tekintetében.

Feltétel, hogy a hagyaték megnyíltjának időpontjában az örökhagyó és a házastárs között házassági köteléknek kell fennállnia, és a házastárs vonatkozásában nem állhat fenn kiesési ok.

Tartalma szerint a haszonélvező jogosult az állagörökös tulajdonában álló dolgot birtokolni, használni és hasznait szedni.

Terjedelme szerint a haszonélvezeti jog a házastársat haláláig, illetve a házastárs új házasságának megkötéséig illeti meg. Egy lakás esetén nem, de két lakás esetén lehet kérni a haszonélvezet korlátozását egy éven belül. Ingyenesen és visszterhesen is le lehet mondani a haszonélvezeti jogról.

Megváltása törvényes öröklési jogi igény. Szerződésen, végintézkedésen alapuló haszonélvezeti jogra megváltási igény nincs. A megváltást mind a házastárs, mind az állagörökösök kérhetik, bármelyik örökös által külön is támasztható.

Korlátja, hogy nem terjedhet ki a házastárs által lakott lakásra, az általa használt berendezési és felszerelési tárgyakon fennálló haszonélvezetre. A házastársat a megváltásra kerülő vagyonból természetben vagy pénzben olyan rész illeti meg, mint az örökhagyó gyermeke törvényes örökösként a leszármazókkal együtt öröklí.

5.2.5. Ági öröklés célja, hogy az örökhagyó valamelyik felmenőjétől öröklí, vagy ingyenesen hárult vagyon annak a rokonnak a családjában maradjon, aki a vagyontárgyat szerezte. Feltétele, hogy az örökhagyónak ne legyen leszármazó törvényes örököse, és

legyen a törvényben meghatározott ági örökös. Ági vagyonnak minősül a hagyatéki vagyontárgy, ha az örökhagyóra öröklés vagy ingyenes juttatás útján hárult és közvetlenül valamelyik szülőjéről, vagy távolabbi felmenőjéről, testvértől, vagy a testvér leszármazójától származott. A vagyontárgy ági jellegét annak kell bizonyítania, aki arra ezen a jogcímen öröklési igényt támaszt.

5.3. Az örökös jogállása

Több örökös esetén a hagyatéki osztály előtt közösen illeti meg a hagyatéki vagyon.

Tulajdonközösség általános szabályait kell alkalmazni az örökösársak közösségére azzal, hogy a hagyatéki osztály előtt hagyatéki követelés csak valamennyi örökös nevében és részére követelhető, az adós pedig csak valamennyi örökös kezéhez teljesíthet.

A közösség a hagyatéki osztállyal szűnik meg, annak módját az örökhagyó **végintézkedéssel** rendezheti. [Ptk. 1959. évi IV. tv. 682. §(1;2;3;)]

A törvényes, végrendeleti, ági, állag vagy haszonélvezeti örökös közötti együttes öröklés esetén létrejön közöttük a közösség, ez mindaddig tart, amíg fel nem osztják egymás között a hagyatékot. Közös tulajdon általános szabályai érvényesülnek, e jogot egyik tulajdonostárs sem gyakorolhatja a másik sérelmére, haszonélvezet esetén a tulajdonosok jogai erősen korlátozottak. Hitelezői minőségben nem egyetemlegesen, hanem együttesen felelnek. Tulajdonostársak bármelyike követelheti hagyatéka igényét, például: kéri a többi tulajdonostárostól, hogy az ő tulajdoni részét fizessék ki. Hagyatéki osztály létrejöhet az örökhagyó végrendelete alapján, vagy örökösök megállapodásával. A hagyaték tényleges felosztása a részesedés arányának megállapítás után kerülhet sor.

Kötelező alakiságot a törvény nem ír elő. Hagyatéki eljárás lefolytatása kötelező abban az esetben, ha a hagyatékban ingatlan is van. Végrendeletben a hagyaték lefolytatásának menetét a végrendelkező is meghatározhatja. A végrendelkező a végrendeletében a hagyatéki osztályt meg is tilthatja, ekkor a vagyon az örökösök közös tulajdonában marad. Azonban az örökösök egybehangzó megállapodással osztályos egyességet köthetnek a végrendeletben meghatározott megosztási módról, illetve a tulajdon fenntartásáról egyaránt. Fontos megjegyezni, hogy osztályos egyességet csak örökösök köthetnek egymással, a hagyatéki tárgyaláson jön létre, az örökösök a törvényben vagy végintézkedésben foglaltaktól eltérnek, a hagyaték felosztásáról, az öröklés megnyílásáról visszamenőleges hatállyal rendelkeznek. Megállapodnak abban, hogy

számukra mi a legkedvezőbb és ez alapján osztják fel maguk között az örökséget. Azok a személyek, akik az örökhagyó törvényes örökösei lennének, de a végintézkedés szerint ténylegesen nem örökölnék, osztályos egyességet nem köthetnek. Ők a kötelesrésze tarthatnak igényt abban az esetben, ha nem lettek mellőzve kitagadást indokolva a végrendeletből. Amennyiben a hagyatékából az a személy, aki az őt soron következő személyt részesíti előnyben, például leszármazó nem köthet osztályos egyességet édesapja helyett, ez már élők közötti jogügyletnek számít. Hitelező kiegyenlítés sem sorolható ide. Csak a hagyatéki vagyon osztható fel egymás között, nem számít osztályos jogügyletnek az sem, ha valamelyik tulajdonostárs lemond. Csak a hagyatéki eljárás során köthető, vagyis a hagyatéknak öröklés jogcímén történő átadása előtt.

Jogi vita esetén a közjegyző, a hagyatékot ideiglenes hatállyal adja át, perben bíróság előtt érvényesíthetik követelésüket. A felek bíróság előtt is köthetnek osztályos egyességet.

[Ptk. 1959.évi IV. 677.§-684.§]

6. A Polgári Törvénykönyv 1959. évi IV. törvény végintézkedésre vonatkozó hatályos rendelkezései az írásbeli végrendeletre vonatkozóan

6.1. A végintézkedésen alapuló öröklés:

Az örökhagyó halála esetére vagyonáról vagy annak egy részéről végrendelettel rendelkezhet. Végrendelkezni csak személyesen lehet.

[Ptk. 1959. évi IV. törvény 623.§ (1; 2;)]

A végintézkedési szabadság a magántulajdon jogának elismerése ahhoz, hogy vagyonáról halála esetére is akarata szerint rendelkezék. Egyetlen lényeges korlátja van a **kötelesrész** biztosítása az örökhagyó legközelebbi rokonai számára. A végintézkedéssel érintett vagyonra nézve az örökhagyó rendelkezési joga nem szűnik meg és nem is korlátozódik. Ha végintézkedés jogutódot is kijelöl, a jogutódlás feltétele, hogy a kedvezményezett az örökhagyót túlélje.

Római jogban elengedhetetlen eleme volt a testamentumnak az örökös nevezés, míg a magyar jogban nem törvényi kelléke, végrendelet az az okirat is, ami csak hagyományt rendel, vagy negatív rendelkezést tartalmaz kizárást, vagy kitagadást az örökségből.

Nem létező végrendelet a félbehagyott, be nem fejezett testamentum. Vagy a tréfából színpadon előadott végrendelet.

Végintézkedési formák:

I. Végrendelet: az örökhagyó egyoldalú, nem címzett jognyilatkozata.

II. Öröklési szerződés: olyan kétoldalú jogügylet, amelyben az örökhagyó a vele szerződő felet tartás vagy életjáradék fejében örökössévé teszi, feltéve, hogy ez utóbbi túléli őt.

III. Halál esetére szóló ajándékozás: az ajándékozás azzal a feltétellel történik, hogy a megajándékozott az ajándékozót túléli.

6.1.1. Végrendelet

Végrendelkezni csak személyesen lehet. Teljes végintézkedési képessége csak a teljes cselekvőképes személyeknek van. Cselekvőképtelen személy nem rendelkezik végintézkedési képességgel, tehát érvényesen semmifajta végintézkedést nem tehet.

Korlátozottan cselekvőképes személy érvényesen csak közvégrendeletet tehet, nem kell sem törvényes képviselő hozzájárulása, sem a gyámhatóság hozzájárulása. A vak, az írástudatlan, olvasásra vagy nevének aláírására képtelen állapotban lévő érvényes írásbeli magánvégrendeletet nem tehet, érvényesen csak közvégrendeletet és szóbeli végrendeletet tehet. Némák vagy süketnémák szóbeli végrendeletet nem tehetnek.

A végrendelet az örökhagyó olyan egyoldalú jognyilatkozata, amelyben vagyonáról vagy annak egy részéről halála esetére rendelkezik.

Minimális kellékek:

- külsőleg az egyértelműen az örökhagyótól származzon
- halálesetre szóló olyan nyilatkozatot tartalmazzon, amelyből a végrendeleti minőség kitűnik

E két feltétel bármelyikének hiányában nem létező végrendelettel állunk szemben.

Fajták:

- 6.1.1. Közvégrendelet
- 6.1.2. Írásbeli magánvégrendelet:
 - az örökhagyó által saját kezűleg írt holográf végrendelet,
 - más által írt allográf végrendelet,
 - a közjegyzőnél letett magánvégrendelet,
- 6.1.3. Szóbeli végrendelet.

6.1.2. Közvégrendeletet közjegyző, vagy bármelyik helyi bíróság előtt lehet tenni, kivétel a megyei vagy a fővárosi bíróság. A közjegyző előtt tett végrendelet akkor minősül közvégrendeletnek, ha rendelkezik a közjegyzői okiratokra meghatározott általános kellékekkel, erre vonatkozó 1991. évi XLI. törvény 117- 133. §-a az irányadó. Bármelyik közjegyzőnél lehet tenni közvégrendeletet, de a végrendelet készítése céljából a közjegyző, csak az illetékességi területén tartózkodó személyhez mehet ki.

Összeférhetetlenség nem lehet érvényesen közvégrendeletet tenni olyan személy előtt, aki a végrendelkezőnek vagy a végrendelkező házastársának hozzátartozója, gyámja vagy gondnoka. Érvényességét a közjegyzői okiratok érvényességét szabályozó rendelkezések határozzák meg. Nem közvégrendelet a letétbe helyezett írásbeli magánvégrendelet, és ha a közjegyző csak az aláírásokat hitelesíti. Írásbeli magánvégrendelet átvétele esetén jegyzőkönyv készítése mellett átvételi elismervényt ad a közjegyző. Visszavonás esetén szintén jegyzőkönyvet készít. Teljes bizonyító erejű forma.

Közvégrendelet tételéhez szükség van a végrendelkező személyes irataira, illetve tulajdonát igazoló hivatalos iratokra.

- Személyi igazolvány, személye azonosítására alkalmas okirat;
- Ingatlan esetén, nem kötelező, de célszerű magával vinni az ingatlan tulajdoni lapját vagy a szerzést igazoló eredeti okiratot, például: adásvételi-szerződés, ajándékozási szerződés; stb.
- Gépjármű esetében a forgalmi engedélyt, törzskönyvet;
- Takarékbetét esetén a betétkönyvet;
- Egyéb értékpapír esetén, ha az értékpapír nincs a birtokában, az arra vonatkozó letéti igazolást.

Célszerű a közjegyzőnél előzetesen időpontot egyeztetni, díjtételekről előre tájékozódni.

Alapesetben úgynevezett kötelező ügyértéki táblázatban rögzíti a jogszabály a díjtételeket.

Ügyérték

20 000 forintot meg nem haladó
 20 000 forint – 50 000 forint
 50 000 forint – 100 000 forint
 100 000 forint – 500 000 forint
 500 000 forint – 5 000 000 forint
 5 000 000 forint – 10 000 000 forint
 10 000 000 forint feletti

Közjegyzői díj

1000 forint
 1000 forint és a 20 000 forint feletti rész 4%-a
 2200 forint és az 50 000 forint feletti rész 3%-a
 3700 forint és a 100 000 forint feletti rész 2%-a
 11 700 forint és az 500 000 forint feletti rész 1%-a
 56 700 forint és az 5 000 000 forint feletti rész 0,5%-a
 81 700 forint és a 10 000 000 forint feletti rész 0,25%-a,
 de legfeljebb 200 000 forint

[Dr. Szentmiklósi Péter Ügyvéd a családban]

Legalább kétoldalú jogügyleteknél az okirat megírásáért a teljes munkadíj összege jár, egyoldalú jognyilatkozat esetünkben a végrendelet megírásáért 50%-a a díjnak.

Emelt díj illeti meg a közjegyzőt, ha a feladatot este 6 vagy reggel 8 óra között, vagy munkaszüneti napon, hivatali irodáján kívül kell ellátnia. Idegen nyelvű okirat megfogalmazása esetén is emelt díj illeti meg a közjegyzőt.

A közjegyző az okiratot ügyszámmal, oldalait folyamatos számozással látja el, több lap esetén zsinórral össze kell fűzni, és bélyegzővel kell minősíteni. Az örökhagyó az okiratot végén aláírja, vagy kézjegyével látja el, ha erre képtelen végrendelkező helyett a közjegyző az aláírást pótolja, illetve azt maga is aláírja és pecséttel látja el. Az okirat eredeti példánya a közjegyzőnél marad, az örökhagyó hiteles kiadmányt kap.

Ha az örökhagyó vak, írástudatlan, illetve, ha olvasásra és nevének leírására nem képes, nem ért azon a nyelven, amin a közjegyzői okirat készült két ügyleti tanú bevonása szükséges. A testamentum elkészítése után a közjegyző felolvassa az okiratot.

Tartalmaznia kell az eljárás helyét és idejét, közjegyző családi és utónevét és székhelyét, az örökhagyó, tanúk, tolmács személyazonosságát.

A Magyar Országos Közjegyzői Kamara üzemelteti a Végintézkedések Országos Nyilvántartását (VONY), ami egy elektronikus rendszer. Mind a közjegyzőnél letétbe helyezett, mind a közjegyző által készített végrendeletet bekerül a nyilvántartásba, letétbe helyezés vagy elkészítést követő 72 órán belül. Hagyatéki ügyben kötelessége a közjegyzőnek lekérdezni a rendszerben nyilvántartott testamentumot. A nyilvántartás tartalmazza a végrendelkező nevét, születési helyét, idejét, anyja születési nevét és a végintézkedés azonosításához szükséges adatokat. Előnye, hogyha hagyatéki tárgyalásra kerül sor, nem fordulhat elő az, hogy elkallódott a végrendelet.

[1991. évi XLI. törvény 117- 133. §]

6.1.3. Írásbeli magánvégrendeletre vonatkozó szabályok

Írásbeli magánvégrendeletet érvényesen olyan nyelven lehet tenni, amelyet a végrendelkező ért, amelyen írni, olvasni tud, a végrendelkező maga is írathatja, vagy mással is írathatja. Például: rosszul lát, remeg a keze, vagy nagyon beteg, gyenge. A gépirás nem számít saját írásnak még akkor sem, ha az örökhagyó maga gépelte. Gyorsírással, egyéb jel vagy számjegyírással, titkosírással írott végrendelet az érvénytelenséget vonja maga után. A végrendeleti minőségnek, a keltezés helyének és idejének magából az okiratból ki kell tűnnie, egy adott nap határozható meg.

Az írásbeli végrendeletet az örökhagyónak kell írnia az elejétől a végéig. Két tanú jelenlétében aláírja, vagy ha azt már előzőleg aláírta és azt a kéttanú együttes jelenlétében magáénak ismeri el. Ezt követően a tanúk a végrendelkező személyéről megbizonyosodva, személyes adataikat feltüntetve név, cím, személyi igazolvány szám, aláírásukkal látják el a testamentumot. Akár nyílt vagy zárt aláírt végrendeletet a közjegyzőnél végrendelet címén személyesen letétbe helyezheti a végrendelkező.

Több külön lapból álló írásbeli magánvégrendelet csak akkor érvényes, ha minden lapját ellátták folyamatos sorszámozással, továbbá a végrendelkező és a 2 tanú az okirat minden lapját aláírta. Tanúknak nem szükséges ismerni a végrendelet tartalmát.

Az érvénytelenségét vonja maga után, ha a tanúk vagy a maga a végrendelkező személyazonosságát nem tudta igazolni. Ha a tanú kiskorú, vagy cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt áll, vagy tegyük fel írástudatlan. Tehát nagyon fontos, hogy a tanúk személyére vonatkozóan is körültekintően kell eljárni, mert a jövőre nézve érvénytelenséget vonja maga után.

Az írásbeli magánvégrendelet tanúja vagy más közreműködő személy, illetőleg ezek hozzátartozója javára szóló juttatás érvénytelen. Kivételt képez, ha a testamentumnak ezt a részét az örökhagyó saját kezűleg írta és aláírta.

Tanúk vagy más közreműködő javára szóló juttatás csak akkor érvényes, ha végrendeletnek ezt a részét az örökhagyó saját kezűleg írta és aláírta, vagy további két tanú közreműködött.

Mind a közvégrendelet, mind az írásbeli magánvégrendelet hatálya nem szűnik meg, ha az a végrendelkező hibáján vagy akaratán kívül megsemmisül, vagy ha nem kerül elő. Azonban ha a testamentum az örökhagyó birtokában volt és nem került elő, ellenkező bizonyításig azt kell feltételezni, hogy azt az örökhagyó megsemmisítette.

Itt jelentkezik a közjegyzőnél tett közvégrendelet, illetve a letétbe helyezett írásbeli magánvégrendelet fontossága, mert ebben az esetben jogi vonatkozást tekintve minden kétséget kizáróan egyértelmű a jogutódlás.

6.1.4. Szóbeli végrendeletet csak abban az esetben lehet tenni, ha életet fenyegető rendkívüli körülmények között adódnak, és írásbeli végrendeletet nem vagy csak nagy nehézségekkel lehetne tenni.

Csak akkor érvényes, ha egész terjedelmében közös nyelven előszóval adták elő, két tanú együttes jelenlétében tették és, ha az örökhagyó kijelentette, hogy szóbeli

nyilatkozatát ő végrendelezte. Tanú írni tudása a szóbeli végrendeletnek nem kelléke, ugyanakkor a tanúk személyére nézve és az örökhagyó hozzájárulásának érdekeltségére nézve tekintettel az írásbeli végrendeletnél már említett korlátozások a szóbeli végrendeletre is érvényesek.

Azonban néma, süketnéma, korlátozottan cselekvőképes személy még rendkívüli körülmények között sem tehet szóbeli végrendeletet.

6.1.5. A végrendelet tartalmi elemei

6.1.5.1. Az örökös nevezés és helyettes örökös nevezés.

6.1.5.2. A törvényes és a végrendeleti öröklés kapcsolata. Kizárás.

6.1.5.3. Az örökrész meghatározása. Növedékjog.

6.1.5.4. Hagyományrendelés.

6.1.5.5. Meghagyás.

6.1.5.1. Örökösnevezés és helyettes örökösnevezés

Az örökhagyó bárkit örökösül nevezhet egy vagy több személyt egyaránt, még a méhmagzatot is. Örökösnek az örökhagyó az egész hagyatékát vagy annak egy meghatározott részét juttatja. Kétség esetén az örökös az, akinek az örökhagyó az egész hagyaték jelentős részét juttatja aktívakkal és passzívakkal együtt.

Helyettes örökös az olyan örökös, akit az örökhagyó arra az esetre nevez örökösül, ha az örökös az öröklésből kiesik. Az utóörökös nevezést a jog nem ismeri el, az örökhagyó olyan végrendeleti intézkedése, amely szerint az örökségben vagy annak egy részében valamely eseménytől vagy időponttól kezdve az eddigi örököst más váltja fel, érvénytelen.

6.1.5.2. Törvényes és a végrendeleti öröklés kapcsolatáról akkor beszélünk, ha a végrendeleti öröklés nem merítette ki az egész hagyatékot, ekkor a fennmaradó részre a törvényes öröklés szabályait kell alkalmazni.

A **kizárt** személy kiesik az öröklésből, a kizárás a kötelesrészt nem érinti. A kizárása az örökhagyónak a végintézkedésben tett nyilatkozata, amelyet indokolni sem kell.

6.1.5.3. Az örökrész meghatározása. Növedékjog

Ha az örökhagyó az egész hagyatékra vagy annak egy részére, több örököszt nevezett, és részesedésük mértéke nem került meghatározásra, akkor egyenlő arányban osztoznak az örökösök egymás között. Előfordulhat, hogy az örökhagyó a végrendeletével az egész hagyatékra ki akarta zárni a törvényes öröklés lehetőségét. Ha valamelyik nevezett örökös anélkül esik ki, hogy helyettes örököse lenne, a többi örökös része arányosan növekszik, ezt nevezik növedékjognak.

6.1.5.4. Hagyományrendelés az örökhagyó végrendelete alapján bekövetkező jogutódlás, amelynek jogosultja valamely vagyontárgy tulajdonosa lesz, anélkül, hogy a hagyatéki terhek viselésében osztozna, nem minősül öröklésnek. Az örökhagyó arra kötelezi örökösét, hogy a hagyományosnak vagyoni szolgáltatást teljesítsen.

Az örökös javára rendelt hagyomány az előhagyomány. Alhagyományról akkor beszélünk, ha a hagyományost magát is terhelik szolgáltatások. A hagyományos csak az őt terhelő hagyomány teljesítéséért felel, az örökhagyó tartozásaiért nem. Ha a hagyományos az örökhagyó által a végrendeletben neki rendelt a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyat közvetlenül az örökhagyótól szerzi, dologi hagyományrendelésről, ha az örökösztől szerzi, kötelmi hagyományrendelésről beszélünk.

6.1.5.5. Meghagyás az örökhagyó végrendeletében valamely hagyatékban részesülő személyt kötelezettséggel terhel, amelynek követelésére azonban a kedvezményezett nem válik jogosulttá. Kivételt képez a közérdekű meghagyás. Kétség esetén a meghagyás az örököszt terheli. Ha a részesítést az örökhagyó meghagyás teljesítéséhez köti és az nem teljesül, a meghagyással terhelt részét elveszíti a hagyatékban részesülő személy. A meghagyás kedvezményezettje az örökhagyó tartozásaiért nem felel. Elévülés ideje 5 év.

6.2. Öröklési szerződés

Az öröklési szerződéssel az örökhagyó arra kötelezi magát, hogy a vele szerződő felet tartás vagy életjáradék fejében örökösévé teszi meg. Feltétele, hogy az eltartó vagy életjáradékot nyújtó személy túlélje az örökhagyót. Ez a végintézkedési forma szerződés, amely a felek megegyezésével jön létre, így is módosítható és szüntethető meg. Visszterhes, kétoldalú jogügylet. Örökhagyói oldalon egyetlen személy szerepelhet, kivétel a házastársak. Az öröklési szerződést az örökhagyó egyoldalúan nem vonhatja

vissza. Házastársak öröklési szerződést, mint örökhagyók egy okiratban érvényesen köthetnek.

Arról a vagyronról, amit az öröklési szerződésben lekötöttek sem élők között, sem halál esetére nem rendelkezhet az örökhagyó. Az öröklési szerződéssel lekötött ingatlanra az ingatlan-nyilvántartásba elidegenítési és terhelési tilalmat kell bejegyezni a szerződéses örökös javára. A szerződéses örökös az örökhagyó tartozásaiért, a kötelesrész kielégítéséért nem felel. Érvényességi szempontból az öröklési szerződés az írásbeli végrendelettel esik egy tekintet alá két eltéréssel.

- Csak írásban lehet megkötni közvégrendeleti és magánvégrendeleti formában;
- Korlátozottan cselekvőképes, vak, írástudatlan, olvasásra vagy nevének aláírására képtelen állapotban lévő személy csak közvégrendeleti formában köthet öröklési szerződést. Korlátozottan cselekvőképes személy esetén szükségszerű kelleke a törvényes képviselő hozzájárulásán túl a gyámhatóság hozzájárulása is.

Érvényességét tekintve szükséges, hogy a végrendelező végrendelezési képességgel rendelkezzen, minden esetben szükséges 2 tanú aláírása, hozzátartozó is szerepelhet tanúként. Ha a szerződés több különálló lapból áll azt folyamatos sorszámozással kell ellátni, és minden oldalát alá kell írni, mid az örökhagyónak, örökösnek és a két tanúnak egyaránt. Érvénytelenítéséhez szükség van arra, hogy az érdekelt személy megtámadja azt.

Szerződés módosítására, megszűnésére a tartási életjáradéki szerződésre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Érvényes a szerződés megszűnése, ha kötelező alakiságok nélkül, de a tényleges állapotnak megfelelően a felek egyező akaratából jött létre.

Öröklési szerződés **tartalmát** tekintve szükségszerű eleme az örökösnevezés, az örökhagyó tartása, tehát a gondozást, gyógyíttatást, ápolást és eltemettetést vagy megállapodás szerint részére életjáradék fizetését tartalmazó megállapodások pontos rögzítése. Továbbá rögzítésre kerül az örökhagyó kizárólagos tulajdonát képező ingatlan adatai, de a szerződésben le nem kötött vagyonáról is rendelkezhet, ezeket az egyéb intézkedéseket azonban visszavonhatja. Fontos, hogy a szerződés keretei között végrendeletre vonatkozó rendelkezést nem tehet, más rendelkezést azonban igen. Csak gondozásra, gondoskodásra nem köthető érvényesen öröklési szerződés.

Érvénytelen az olyan szerződés, ahol a szerződés megkötésekor az örökös már tudta, hogy az örökhagyó gyógyíthatatlan beteg.

Megtámadás leggyakoribb esete, amikor az örökhagyó téves feltevésére vagy várakozásai nem az elképzelései szerint alakultak, vagy a szerződésben foglaltaknak az örökös nem vagy csak részben tett eleget. A szerződés a továbbiakban mind anyagi, mind formai okból érvénytelen lehet. Az örökösödési szerződés nagyobb biztonságot nyújt az eltartottnak, mint a tartási, életjáradéki szerződés, mert az örökös csak az örökhagyó halálával szerzi meg a szerződésben lekötött vagyonának tulajdonjogát. Tartási, életjáradéki szerződés esetén, azonban az eltartó tulajdonában megy át az eltartott ingatlanának tulajdonjoga.

Abban az esetben, ha a felek között jelentős változások állnak be, mint például, ha nem tudják teljesíteni vállalt kötelezettségeiket, ezért van lehetőség közös megegyezéssel a szerződés módosítására. Továbbá lehet kérni a bíróságtól a szerződésmódosítást, ebben az esetben a bíróság széles körben vizsgálja a felek személyi, vagyoni, kereseti, jövedelmi viszonyait. A bíróság kérelemre módosíthatja a szerződést, amennyiben a természetben való tartás lehetetlenné vált, és a szerződés életjáradékká alakítással sem teljesíthető, akkor a bíróság a szerződést megszünteti. Ilyenkor a bíróság a felek megfelelő kielégítéséről is rendelkezik, figyelembe véve azt a tényt, hogy a szerződés megszűnésére ki adott alapos okot. Mintát a 3. melléklet tartalmazza.

6.3. Halál esetére szóló ajándékozás

Halál esetére szóló ajándékozás esete az, ha az ajándékozás azzal a feltétellel történt, hogy a megajándékozott az ajándékozót túléli, a megajándékozott örökös minőségben jelenik meg. Az ajándékozás kedvezményezettje nem osztozik a hagyatéki terhek viselésében. Kétoldalú jogügylet, csak közvégrendeleti vagy tanúk közreműködésével készített magánvégrendeleti formában köthető. Alakíságot tekintve az öröklési szerződés re vonatkozó előírások az irányadók. Korlátozottan cselekvőképes ajándékozó szerződésének érvényességéhez a törvényes képviselő hozzájárulása és a gyámhatóság jóváhagyása szükséges. Csak olyan juttatásokra nézve érvényes, amely testamentum esetében hagyománynak minősülne. Mintát a 4. melléklet tartalmazza.

6.4. Rendelkezés a várt örökségről

Az örökösök egymás között az örökhagyó életében kötnek szerződést a várt örökségük tárgyában. Szerződés csak írásban érvényes.

[Vékás Lajos Öröklési jog Eötvös József könyvkiadó 2002, 32-130. oldal]

[Ptk.1959.évi IV. törvény 623.§- 660.§]

7. Az örökség megszerzése, az örökség megnyílt

Az öröklés az örökhagyó halálával nyílik meg, az örökhagyó halálának időpontját a közhiteles halotti anyakönyvi kivonat igazolja. Amennyiben a elhunyt személy halála közokirattal nem igazolható, ebben az esetben a bíróság a tények alapján végzéssel határozza meg a halál napját. A jogerős bírósági végzést megküldi a hagyatéki eljárásra illetékes közjegyzőnek, a halál esete szerint vagy a születési helye szerint az anyakönyvvezetőnek. Eltűnt személy esetén, az eltűnéstől számított 5 év után állapítja meg jogerős végzéssel a bíróság a halál időpontját. Az öröklés a törvény erejénél fogva következik be.

A hagyatéki eljárás és a hagyatékátadó végzés az öröklés közhitelű tanúsítására szolgál, ugyanakkor öröklési jogot nem keletkeztet. Amennyiben a hagyatékátadó végzés átadása, a közjegyző részéről nem történt meg, ettől függetlenül bíróság az örökösrel szemben érvényesített hitelező hagyatéki igény tárgyában érdemi döntést hozhat.

Az örököszt egyetemleges jogutódnak tekintjük, jogokat és kötelezettségeket egyaránt szerez. A hagyaték megnyílásakor még meg nem fogant személy az örökhagyó után nem örökölhét. A Favor testamenti elv szerint, akarati elv van hangsúlyban, kétség esetén úgy kell értelmezni a végrendeletet, hogy az örökhagyó akarata a legmesszemenőbbig érvényre jusson.

[Vékás Lajos Öröklési jog Eötvös József könyvkiadó 2002, 26-29. oldal]

[Ptk.1959.évi IV. törvény 673.§- 684.§]

8. Kogens szabályok megsértése, végrendelet érvénytelensége, hatálytalansága

A végrendeleti örökös hagyományos, ha a bíróság úgy dönt a tények alapján, hogy a testamentum érvénytelen vagy hatálytalan, a hagyományos elveszíti jogát az örökséghez, á örökös válik belőle. A végrendelet sikeres megtámadója lesz az örökös, hagyományos ez a személy lehet:

- Korábbi végrendelet kedvezményezettje.
- Hatályos vagy érvénytelen végrendelet hiányában a törvényes öröklési rend fog érvényesülni.

8.1. A végrendelet érvénytelensége

A végrendelet csak megtámadás nyomán válhat érvénytelenné. Megtámadásra az jogosult, aki az érvénytelenség megállapítása esetén maga örököl vagy teheről mentesül. A jogosult bármikor érvényesítheti a végrendelet érvénytelenségének megállapítására vonatkozó igényét. A megtámadás relatív hatályú, a sikeres megtámadás is csak annak viszonylatában teszi érvénytelenné a végrendeletet, aki a megtámadás eszközével élt, aki azt elmulasztja, nem részesül a neki egyébként járó örökségből.

[Ptk. 653.§]

Ha a végrendelkező különböző végrendeletekben nevezett meg több örökös, verseny alakul ki az örökösök között. Mindig az utolsó végrendelet a hatályos, a korábbi végrendelet örököse csak akkor kifogásolhatja azt, ha a korábbi végrendelet érvényes, és azt senki nem támadta meg. Követelési igény bármikor érvényesíthető, nincs elévülési idő. Vitás hagyatéki eljárás lefolytatásakor, alakilag hibátlan végrendeletek esetén a nevezett örökösnek kell átadni a vitás hagyatékot.

Jogi természetét tekintve a testamentum hatálytalanság megegyezik a végrendelet érvénytelenségével.

Érvénytelenségi okok:

a) végrendelkezési képesség hiánya okából:

- Cselekvőképtelen személy végrendelete;

- Korlátozottan cselekvőképese személy írásbeli magánvégrendelete és szóbeli végrendelete;
- Vak, írástudatlan, olvasásra vagy nevének aláírásra képtelen állapotban lévő személy írásbeli magánvégrendelete;
- Némák, süketnémák szóbeli végrendelete.

b) végrendeleti akarat fogyatékosága miatt:

- Az örökhatyó tévedett nyilatkozata tartalmában;
- Ilyen tartalmú nyilatkozatot egyáltalán nem akart tenni;
- Az örökhatyót a végrendeleti rendelkezés megtételére valaminek a téves feltevése vagy valamely utóbb meghiúsult várakozás indította;
- Az örökhatyót valaki jogellenes fenyegetéssel vagy tisztességtelen befolyással bírta rá az intézkedésre.

c) a végrendeleti akarat nyilvánításának hibája miatt:

- Érvénytelen a testamentum, ha a végrendelező a nyilatkozatot nem a törvényben megszabott alakban teszi meg;
- Nem személyesen tett végrendelet, például jogi képviselője, ügyvédje végrendelezett helyette;
- Két vagy több személynek bármilyen alakban ugyanabba az okiratba foglalt végrendelezése kivétel a házastársak öröklési szerződése.

d) végrendelet tartalma miatt:

- Annak örökössénevezése, aki az örökhatyó halálának időpontjában még meg sem fogant. Születéstől visszafelé számított több mint, 300 nap telt el;
- Utóörökösnevezése esetén;
- Érthetetlen, lehetetlen vagy ellentmondó feltétel esetén;
- Jogellenes felfüggesztő feltételhez kötött végrendeleti részesítés.

8.2. A végrendelet hatálytalansága:

Esetei:

- A végrendelet **visszavonással** hatálytalanná válik. A visszavonás kifejezett nyilatkozattal történhet. Erre a végrendelet tételére vonatkozó szabályokat kell betartani. Ha két végrendelet közül az utóbbit vonta vissza, akkor az előzőleg tett

végrendelet újra hatályos lesz. Visszavonással a végrendelet részben is hatálytalanná tehető, a többi rendelkezés hatályos marad.

- **Új végrendelet** tételével a korábbi végrendelet visszavontnak, hatálytalannak kell tekinteni, de csak abban az esetben, ha alaki és egyéb szempontból érvényes.
- Az írásbeli magánvégrendelet hatályát veszti, ha azt a végrendelkezésre képes örökhagyó, illetve az ő beleegyezésével más **megsemmisíti**, vagy az örökhagyó az akaratán kívüli megsemmisülésbe belenyugszik, semmilyen intézkedést nem tesz. Megsemmisítésnek számít, ha az okiratot a végrendelkező szét tépte, áthúzta, elégette. A többi eredeti példányt is meg kell semmisíteni. Másolatok nem minősülnek végrendeletnek, tehát megsemmisítésük nem vonja maga után a végrendelet hatálytalanságát. Kivétel a közjegyzőnél tett közvégrendelet, csak visszavonással szüntethető meg.
- A **közjegyzőnél** letett magánvégrendelet hatályát veszti, ha azt a végrendelkező **visszaveszi**, kivéve, ha a letett irat az írásbeli magánvégrendelet kellékeinek egyébként is megfelel.
- A szóbeli végrendelet hatályát veszti, ha az örökhagyó a szóbeli végrendelkezés feltételül szolgáló helyzet megszűnése után megszakítás nélkül legalább három hónapon át nehézség nélkül alkotott volna más alakban végrendeletet.

Jogi vita esetén a közjegyző, a hagyatékot ideiglenes hatállyal adja át, perben bíróság előtt érvényesíthetik követelésüket. A felek bíróság előtt is köthetnek osztályos egyességet. Amennyiben a felek nem tudnak megállapodni a kötelesrész kiadásáról, vagy a hagyatéki tárgyalás után vált egyértelművé nagyobb ajándék adása, kötelesrész iránti igényüket szintén bírósági úton érvényesíthetik. Kötelesrész iránti igény elévülési ideje 5 év.

A végrendeleti örökös a végrendelet érvénytelenségének, hatálytalanságának jogerős bírói megállapításával elveszti jogát az örökséghez, álörökös lesz, aki jogalap nélkül tartja birtokában a hagyatéki vagyontárgyat, illetve nem jogosultja az örökölt követelésnek. A sikeres megtámadó lesz az örökös. Érvényes és hatályos végrendelet hiányában pedig a törvényes öröklés rendje fog érvényesülni.

A valódi vagy törvényes örökös követelheti a jóhiszemű álörököstől a nála lévő hagyatéki tárgy kiadását, aki azt köteles kiadni. Ugyanakkor jóhiszemű szerzőnek tekinthető, így nem felelős a károkért és az elmaradt haszonért sem.

Ha a testamentum több rendelkezés közül valamelyik érvénytelen, vagy hatálytalan az még nem vonja maga után a többi rendelkezés hatálytalanságát. A több különálló lapból álló írásbeli magánvégrendeletek esetén, a bíróság az alakí fogyatékkosság tekintetében megengedően jár el, részleges érvénytelenségként értékelheti. Például mind a tanúk, mind a végrendelkező csak az utolsó lapon írták alá, így az azon az oldalon leírt meghagyások érvényben maradnak.

A Jávör testamentumi elve.

A végrendelet értelmezési alapelve. Fontos lehet az az elv a végrendelet érvénytelenségi körében, a végrendelet szövegének egyik értelmezése szerint érvényes lenne, a másik értelmezés szerint viszont érvénytelen volna. Ez esetben a végrendelet érvényét úgy kell megállapítani, hogy az lehetőleg érvényben maradjon, csak a létező és alakilag érvényes végrendeletekre vonatkozik.

[Vékás Lajos Öröklési jog Eötvös József könyvkiadó 2002, 84- 94. oldal]

[Ptk.1959.évi IV. törvény 644.§- 654.§]

9. Magyar szellemi élet kiválóságainak testamentumai kronológiai sorrendben

9.1. Első ismert magánoklevél Guden, László Király vitéze

(1079-1080 körül)

GUDEN SZENT LÁSZLÓ ENGEDÉLYÉVEL

A VESZPRÉMI SZENT MIHÁLY KÁPLÁNNAK HAGYJA VAGYONÁT

Legyen tudtára különös gondosságú László királynak és minden hívőnek, hogy én Guden, mivel király uram dolgában és szolgálatában hosszú ideig fáradoztam beleegyezéséből és engedélyéből minden rejtett és nyilvánvaló kincsemet, amit Paloznikban [Palóznak] bírok, Szent Mihálynak adtam lelkem megváltásáért. Tudniillik egy templomot juttatván a kanonoknak hatalma alá minden tartozékával együtt, ezenkívül öt szolganépet, két szántót, XI szőlőt, XX ökröt, CCC birkát, rétet, mezőt, gyümölcsöst, erdőt. Azt pedig, amit a Szent Mihálynak adtam, nem a püspöknek, hanem a barátoknak adtam, hogy ebből minden évben legyen eledelük, és emlékezzenek meg lelkemről. De tudatom azt minden lélekkel, hogy amit szabad akaratomból rendeltem, azt a dolgot nem a király engedélyezte a dömösi udvarában, amidőn télvíz idején majd a németeket ment pusztítani. Eme elhatározásomnak és rendelkezésemnek Gurcu, esztergomi ispán, Szella fia Herney, Márton prépost, Suni dékán, Tefil bíró, annak sógora Péter, Gellért mester, Ábrahám uchuga [szabad], Mihály presbiter, Ezicius és egész Pannónia előkelői voltak tanúi. És ezért kiváltképpen azt kérem uramtól, én szegény, hogy emlékezzék szolgálatomra, és ne semmisítse meg halálom után azt, amit életemben engedélyezett.

[Mezey Barna A magyar jogtörténet forrásai 164. oldal]

A fenti végrendelet tükrözi azt, hogy a középkori ember sokat foglalkozott a halál gondolatával. Az elmúlás, az átmenetiség gondolata áthatotta az akkor élők tudatát. Az egyház végezte a szertartásokat, az emberek megszokták, hogy az életüket a halál, vagyis a túlvilági élet oldaláról nézzék. A végrendeletben megnyilvánul a király hatalma, nyelve a latin, és a királyi pecsét sem hiányozhat róla. Vagyontömeg pontos felsorolása, és a tanúk társadalombeli szerepe, illetve jelentősége igen fontos szereppel bírt. Az adomány Szent Mihálynak szól, ebben az időben az volt a bevett szokás, hogy nem az egyháznak közvetlenül, hanem az egyház védőszentjének szánták. Az oklevél külön kiemeli, hogy nem a püspöknek, hanem a kanonokoknak a hatalma alá adja a birtokokat, és az is

kiderül, hogy ennek fejében a kanonokok az adományozó lelki üdvéért imádkoznak. Az oklevél tanúsága szerint a XI. század végén már a magyar püspökök mellett is működött egy szervezet, a kanonokokból álló székeskáptalan. A káptalan tagjai a püspök vagy érsek tanácsadói, munkatársai voltak és egyben a székesegyház papjai is. Földi élet folytatása a mennyekben, minél több vagyonnal tömeget hagytak az egyházra, annál biztosabb lehetett a végrendelkező, hogy halála után imába foglalják a nevét, lelke nyugalomra talált.

9.2. KABA (királyi poroszló, azaz királyi ügyész)

(1177 körül)

FARKAS SÁNDOR KÖZBENJÁRÁSÁRA ENGEDÉLYT KAP III. BÉLÁTÓL, HOGY VAGYONÁT PANNONHALMI APÁTSÁGRA HAGYHASSA

Legyen tudtára minden mostani, mind minden eljövendő léleknek, aki a jelen írást megtekinti, meghallgatja vagy olvassa, hogy amikor III. Béla király kormányozta Isten szülöttében dicsőségben és békességben Magyarországot, Farka nádorispán járt közben, mint szószóló, és volt a jelen ügy foganatosítója, én Caba ugyanehez a királyhoz fordultam, hogy összes birtokomat, úgy a száz jugerum szántókkal, mint a tulajdon két szőlőmmel és marhákkal együtt, mert örökös híján valék, Istennek és Pannónia hegyén a Szent Márton monostorának adjam, legalábbis úgy, hogy amíg élek, a feleségemmel együtt birtokoljam, halálom után ha a feleségem Edlelmes túlél, hasonlóképpen birtokolja maga is, mégis a Szent Márton és monostorának apátja és testvéreinek oltalma alatt. És ezt az ígéretemet és kötelezettségemet a király és az összes előkelők bizonyítsák, akik eljönnek, és hogy örökre érvényes legyen, elrendelte a király, hogy ez a Pál prépost keze által és ennek a királyi jegyzőnek a jelen írásával legyen megerősítve és királyi pecséttel megszilárdítva. Midőn ott tudott lenni a király vasárnap Ssene ispán házában, valamely völgylomb alatt ülésezett, és vele együtt ezek az ispánok: Dénes bácsi ispán, Gallus az erdőntúli fehérvári [Gyulafehérvár] ispán, Tamás kolozsi ispán, Zemere simtei [Sempe] ispán, Pongrácz temesi ispán, Ant újvári ispán, Ssubanus esztergomi ispán, Sámson fia tamás ispán, Kornál győri ispán, Tamás fia Zah és több más szomszédos és távoli királyi szolgák, akiket név szerint hosszú mind felsorolni és beírni.

[Mezei Barna A magyar jogtörténet forrásai 164-165. oldal]

A testamentumot áthatja az istenhez való tartozás, a király tisztelete és a tőle való függés. Pontosan felsorolja a vagyontételeket. Felesége iránti tisztelet és gondoskodás, halála

után való további javakban való megtartása fontos tétele a végrendeletnek. Kitér minden egyes momentumra, képviselő személyére, tanúk felsorolására, pecsét fontosságára. A végrendelet halála utáni hitelesítéshez elengedhetetlen volt a szigorú feltételekkel tett testamentum. Későbbiekben a Kaba nevet mint személy- és mint településnevet egyaránt több középkori forrásunk megőrizte. Kaba alföldi, Hajdú-Bihar megyei település a Püspökladányi kistérségben 32 km-re fekszik a megyeszékhelytől, Debrecentől. Városi rangját 2003. július 1-én kapta.

[<http://hu.wikipedia.org/wiki/Kaba>]

9.3. VID ÖZVEGYÉNEK VÉGRENDELETE

(1213)

Vid felesége, mivel férje halálával örökös nélkül maradt, felszabadította egy valamely Derag nevű rabszolgánóját úgy, hogy amíg ő él, az tőle el ne távozzék, hanem szolgáljon neki. Ha pedig túlélné úrnőjét, legyen szabad bárhol megmaradnia, ahol akar, és ennek Cunsusu nevű fiát, fivérével Adriánnal [Adorján] ugyanerre vonatkozó megegyezéssel felszabadította, és oly szabadsággal ajándékozta meg, hogy legyen joga bárhol megmaradni, ahol akar, ha méhis a Soul [Sál] faluban tetszik neki tartózkodni, csak nála és az ő [Vid özvegye] Adorján fivérével maradjon. Ennek az asszonynak a Kesa nevű lányát is felszabadította úgy, hogy mind ő, mind tőle származó nemzettsége teljesen szabad legyen. Minden más dolgai örökösévé pedig, bármije is van ugyanennek az úrasszonynak, vagy lesz, a fent mondott atyafiát, Adorjánt tette, mégis úgy, hogy amíg él, azok legyenek az ő hasznára.

[Mezey Barna A magyar jogtörténet forrásai 165. oldal]

Vid nevét őrzi a Vid község Veszprém megyében, az Devecseri kistérségben. A végrendeletből kitűnik, hogy a Vid felesége, mely pontossággal nevezte meg kedvezményezettjeit és milyen feltételeket szabott felszabadított rabszolgánójának és annak családjának. Így biztosítva saját számára a nyugodt öregkort. Ebben a korban az úrasszony kifejezés volt használatos, nemzetség maga a családot jelenti. A végrendelet tükrözi a kor szóhasználatát. Ugyanakkor nem tér ki, hogy ki előtt tették a testamentumot, és hiányoznak róla a tanúk, a pecsét és a végrendelettel helye és ideje. Mai szemmel nézve ez a végrendelet megtámadható és érvénytelenné tehető lenne a formai elemek hiánya miatt.

9.4. CSETNEKI ANDRÁS EGRI VÁRNAGY VÉGRENDELETE

(1465)

Mi, István, Magyarország nádora és kunok bírása emlékezetül adjuk, hogy Kállai László fia Ubul mester személyesen megjelent előttünk, és oly módon tett bevallást, hogy a magában előbb megérlelt elhatározásából vásárolt és zálogos birtokairól és birtokrészeiről és ménesbeli lováról, nemkülönben összes javairól és vagyonáról oly rendelkezést tesz, hogy ha a mindennek teremtetője úgy tetszik, hogy mindkét nemű gyermekek vigasza nélkül távozzon el ebből a világból, és hitvese Magdalénának nevezett úrasszony, tudniillik a Kelmi Mihály leánya túlélné, akkor az előbb mondott összes vagyona és bármely javai és nemkülönben a ménesbeli lovai is hitvesére, a nemes úrasszonyra jussanak örökre és háromoljanak, és feleségének, magának az úrasszonynak eme javak és vagyon és a ménesbeli lovak felől mind életében, mind halála esetére tetszés szerint legyen korlátlan hatalma rendelkezni. Azonfelül a bárhol levő és bármi néven nevezett vásárolt és zálogos birtokai és birtokrészei, különösen pedig Bereg megyében levő Zalka, Ujdtelke birtokok Bácsréve nevezetű birtok fele, nemkülönben az Ugocsa megyei Nagymuzsa és a Szabolcs megyében lévő Gemse és Gelse nevű birtokrészek összes haszonvételeikkel és tartozékaikkal és jövedelmeikkel és bevételeikkel együtt hasonlóképpen szálljanak feleségére, ugyanerre az úrasszonyra, mégis olyan feltételek, mellett, hogyha hitvese, maga az úrasszony e világon meg kívánja tartani az özvegyi életet akkor ugyanez az úrasszony valamennyi vásárolt és zálogos birtokát és birtokrészeit, kiváltképpen pedig a fent megnevezetteket, amíg e világi életét éli birtokolja, tartsa és használja. Ennek az úrasszonynak a halála után pedig ugyaneme összes vásárolt és zálogos birtokai és birtokrészei a Klára nevű nemes úrasszonyra, anyai féltestvére, tudniillik a néhai Deák Miklós mester leányára, tudniillik Keszegnek mondott Butkai János feleségére és annak örököseire és mindkét nembeli összes leszármazóira maradjanak örökül birtoklásra. Ha pedig felesége, maga az úrasszony római jog [a római szertartás] szerint megy férjhez, akkor ez efféle házasságkötése után nyomban és közvetlenül legyen köteles lemondani a birtokok és birtokrészek uralmáról, és az előbb írt birtokok és birtokrészek minden haszonvételeikkel és jövedelmükkel és bevételeikkel együtt kerüljenek az előbb mondott Klára úrasszony és ugyanama és örökösei és leszármazói jogába és tulajdonába örök birtoklásra ennek a nyílt levelünknek oltalmazó közbejöttével. Adatott Budán a Krisztus testének ünnepén [június 6.], ugyanennek ezerháromszáznyolcvanhetedik esztendejében.

[Mezey Barna A magyar jogtörténet forrásai 167-168. oldal]

Csetneki András végrendelete nem támadható meg, mert minden formai elemnek eleget tesz. Tartalmazza a végrendelező nevét és azt, hogy Magyarország nádora, a király után a második legnagyobb közjogi méltóság előtt tette a végrendelező. Pontos felsorolást olvashatunk a szerzett birtokról és birtokrészekről, vagyontárgyakról. Akkortájt a ménes nagy vagyonnak számított. Végrendeletében halála után a feleségét a javak birtokába hagyta, mai haszonélvezetnek felel meg. A végrendelet pontos örökösnevezést és helyettes örökösnevezést is tartalmaz. Fontos kitétel, hogy a feleség csak özvegységbe maradás esetén rendelkezhet birtokai és vagyona felett. Érdekes, hogy utód nélkül maradván a felesége leány rokona lett a kedvezményezett. Családi kötelék és tisztelet élő bizonyítéka ez a végrendelet. Kor kiemelkedő írásbeli örökség a mai ember számára, tükrözi a kor jogi beállítottságát és a vallás fontos szerepét.

9.5. Bocskai István 1557-1606 Élt 49 évet

Magyarország fejedelme 1605. április

Magyarország királya 1605. novembertől 1606. december 29.

Mind politikai, mind magánvégrendeletét (1606)-ban készítette el.

„Én Bocskai István, Istennek kegyelmességéből Magyarországnak és Erdélynek fejedelme, székelyeknek ispánja... mint nemzetemnek, hazámnak igaz jóakarója, fordítom elmémet a közönséges állapotnak elrendelésére és abból is az én tanácsomat, tetszésemet, igazán és jó lelkiismerettel (meghagyom) megírom, szeretettel intvén mind az erdélyieket és magyarországi híveinket az egymás közt való szép egyezsége, atyafiúi szeretetre. Az erdélyieket, hogy Magyarországtól, ha más fejedelemség alatt lesznek is, el ne szakadjanak. A magyarországiakat, hogy az erdélyieket el ne taszítsák, tartsák ő atyafiainak és ő véreknek, tagjoknak... Valameddig pedig a magyar korona ott fenn, nálunknál erősebb nemzetségnél a németnél leszen, és a magyar királyság is a németeken forog, mindenkor szükséges és hasznos egy magyar fejedelmet Erdélyben fenntartani, mert nekik javokra, oltalmokra leszen. Ha pedig Isten adná, hogy a magyar korona Magyarországon magyar kézhez kelne egy koronás királyság alá, úgy az erdélyieket is

intjük: hogy attól nemhogy elszakadnának, vagy abban ellent tartanának, de sőt segéljék tehetségek szerént és egyenlő értelemről azon korona alá, a régi mód szerént, adják magokat.

[http://hu.wikipedia.org/wiki/Bocskai_Istv%C3%A1n]

A fenti politikai végakarat kiemeli Erdély és a Magyarország szoros kapcsolatát, összefonódását, egységét, összetartozásának fontosságát. Istenhez való kötődést, és a szép magyar szóhasználat kitűnik a testamentumból. Bocskai István magánvégrendelet is tett, érdekes eleme a végrendelkezés ezen formája. Érdekes lenne a mai politikai életben végrendeletbe foglalni politikai gondolatokat, és hatását vizsgálni a közélet részéről.

Elképzelései szerint a kettős királyi Magyarországon a Habsburgok révén biztosítja a törökök megfékezéséhez szükséges külső támogatottságot, másrészt a magyarok vezetése alatt álló Erdély szükség esetén a török segítséggel, a királyi Magyarországom korlátozni tudja a Habsburgokat, nehogy a magyar nemesség kiszoruljon a hatalomból. Végrendeletét koporsója mellett felolvasták a kolozsvári nagytemplomban.

9.6. Kölcsey Ferenc 1790-1838

Élt 48 évet

Költő, politikus, nyelvújító

Végrendelete

(1834)

Ezen borítékba zártam végintézetemet, melynek felbontására és végrehajtására megkérem Kölcsei Kende Zsigmond rokonomat, és barátomat. Költ, mint belől írva van. Kölcsey Ferenc.”

Én Kölcsey Ferenc feleség és gyermek nélkül levén, nehogy halálom után maradó javaim felett testvéreim, vagy testvéreim maradéka közt kétségek támadjanak, szükségesnek láttam végintézetemet jó előre, ép testtel s lélekkel megírni.”

A végrendeletet egy 13 ágú, zárt koronájú címerrel pecsételte le, ez biztosította a hitelességét. Ez a kettős címerhasználat, amely az egyébként köznemesi Kölcsey-nemzetség Ond vezérig visszavezetett büszke családfájára utal, eddig számon nem tartott címertani sajátosságát mutatja. A Kölcsey leszármazottak szerint a családban a legutóbbi

időig szokás volt e kétféle címer használata. Ez olyan különleges családi szokás volt, amennyiben az okirat hamis volna, a hamisítók megtevesztését szolgálta.

Érezhető unokaöccse iránt érzett szeretete és felelősségérzete, az alig tíz éves Kölcsey Kálmán iránt: „*A kormányom alatt levő jószágot már most úgy tekintem, mint velem s Kálmán unokámmal közöst...*” Pontos felsorolást tesz Kálmánra hagyott javakból 10 pontban. A földeket, kaszálókat, gyümölcsösöket, az udvarházat és egyéb ingatlanait, valamint összes ingóságát, könyvtárát és kéziratait, a Hartleben kiadónak tizenkét évre eladott munkáinak jövedelmét Kálmán örökölte. Kölcsey arra az eshetőségre is gondolt, hogy ha Kálmán előbb halna el, mint édesanyja, akkor minden hagyatékának örökösül sógornőjét tette meg. Sajnos gyermekeként nevelt unokaöccse Kölcsey Kálmán 1849. április 16-án a komáromi vár védelme közben halt hősi halált, így a helyettes öröklés állt be. *Alolirottak e mai napon és esztendőben T. Kölcsey Ferencz Úr által vég rendelkezésének alá írása végett meg kérve itt Posonban tisztelt urnak Ország Gyűlési szállásán valamennyen együtt meg jelenvén ezen vég rendelést tiszt. Kölcsey Ferencz Úr előtt, (által) fel olvastuk, ki is azt egész terjedésében saját keze irásának, és valóságos vég rendelkezésének nyilatkoztatta, melyet mi mint e végre meg kért tanuk saját alá írásunkal és pecsétünkkel ezennel hitelesítünk Posonban június 8-án 1843-ik esztendőben.*”

[<http://www.tortenelemklub.hu/index.php?tema=153>]

Végrendeletét Pozsonyban írta saját kezűleg, ahol az országgyűlésen Szatmár megye követeként vett részt. A 44 éves költőt gyenge egészségügyi állapota és korán meghalt öccse, Kölcsey Ádám rendezetlen vagyoni ügyei arra indították, hogy testamentumot készítsen. A tanúk között szerepel Kölcsey barátjának, Deák Ferencnek az aláírása is. Érdekessége a fent említett pecséthasználat és a gyakori és korai halálesetek miatt a helyettes örökös nevezés. Eredeti példányt a 6. melléklet tartalmazza.

9.7. Deák Ferenc 1803-1876

Elhunyt 73 éves korában

Ügyvéd, politikus, a „haza bölcse”

Magyar Tudományos Akadémia tagja. 1843-47-ben ő öntötte végleges formába az ellenzék programját az Ellenzéki Nyilatkozatot.

Végrendelete

(1876)

„Több napja a baj az, hogy nagyon meg vagyok zavarodva éjjel-nappal, talán nem tart sokáig... Minden vagyonomat vegye át Vörösmarty Béla, fizesse a tartozásokat, ami megmaradt, fordítsa jó célra. „Ezt olvasd.”

D.F.

A végrendelet tanúi

Tanúk : Kovách László országgyűlési képviselő

Vadonyi Károly

Vörösmarty Béla

[Csiffáry Gabriella Testamentum Magyar végrendeletek gyűjteménye Vince kiadó 2006, 276. oldal]

Végrendelete elkészítéséről a források eltérő képet mutatnak. Gyámleánya, Széll Kálmánné Vörösmarty Ilona visszaemlékezései szerint Deák végrendeletét 1876. január 27.-én kezdte el írni, de csak másnap tudta befejezni, ekkor már súlyos beteg volt.

„Hat gyertya világánál előrehajolva, folyton fázva reszketett, kék dermedt kezekkel írta egy nagy quart fehér levélpapírra.....görbe, lefelé futó sorokkal, melyek között nagy távolság van.”

Ferenczi Zoltán leírásából ellenben azt tudhatjuk meg, hogy Deák 1876. január 26-án akart testamentumot tenni, magához kéri Vörösmartynét, Széll Kálmánnét, és gyámfiát, Vörösmarty Bélát. Miután börtárcájában található pénzét, mely Széchenyitől felvett életjáradékot tartalmazta, kétszer is megszámláltatta Vörösmarty Bélával, az összeget felírva egy papírlapra, melyre elvétele napját annyit írt. Átadtam Bélának január 27-én további intézkedéseit látogatók zavarták meg, másnap január 27-én

rosszabbra fordult az állapota . Fájdalmas szívroham mellett magas láza is volt, és tüdőgyulladás is kínoztta. Halála reggelén január 28-án habár több gyertya is ég a szobájában, zavart lelkiállapot és kábultság jellemezte. A fent írt sorokat, amely végrendekezésnek számít közvetlenül halála előtt, január 28-án írta fel palatáblájára.

A fentiekből nagyon fontos megállapítás, hogy időrendi sorrendbe mindig a legutoljára tett végakarat érvényes, hatályon kívül helyezi az előzőleg tett testamentumokat. Tanúk adnak hitelt a végintézkedő akaratának.

9.8. Zichy Mihály 1827-1906 Élt 79 évet Festő, grafikus

Végrendelete

(1877)

Alulírott, tekintetbe véve az emberi élet véges létét, s bármikor bekövetkező halálomat, most, midőn még teljesen ép testi és lelki erővel bírok, nehogy gyermekeim, kik különben is törvényes örököseim, hátrahagyandó vagyonom felett egyenetlen igényekkel lépjenek fel egymás ellenében, bekövetkező halálom esetére a következőket rendelem:

I. Minden, bárhol található és engem tulajdonilag illető vagy illethető ingó és ingatlan, öröklött és szerzeményi vagyonomra, különböző pénzbeli követeléseimre, s személyemhez nem kötött jogaimra nézve örökösömül szeretve tisztelt nőm, Ersoff Alexandrinával nemzett gyermekeimet, Miklóst, Olgát, Máriát és Szófiát nevezem, és rendelem, hogy ezek hagyatékomban, és pedig úgy ingóságokban, mint ingatlanokban nézve kívánom, hogy a tulajdonjog telekkönyvileg és kiteendő egyenlő hányadrészben kebeleztessek be javukra. Amennyiben pedig most nevezett gyermekeimen kívül időközben ezek édesanyja, szeretve tisztelt nőm, Ersoff Alexandrinától még gyermekeim származnának, ezek is, a többi más megnevezetekkel együtt, s a kitett egyforma arány szerint örökösödjenek.

II. Ha most nevezett örököseim egyike, vagy másika leszarmazó törvényes örökös hátrahagyása nélkül előbb halna, mielőtt örökségét átvehetné, ennek része a többi testvére, illetve örököseim egyforma arányban szálljon, amennyiben pedig most nevezett, vagy netalán születendő gyermekeim, és pedig leszarmazó törvényes utódok nélkül mind elhalnának, mielőtt még az örökséget átvehetnék, s így leszarmazó törvényes örökös nem

maradna, rendelem, hogy általános örökösöm, Zichy Antal, vagy ennek leszármazó törvényes utódai legyenek. Ez esetben azonban köteles legyen most nevezett testvérbátyám vagy törvényes leszármazó örökösei, szeretve tisztelt nőm, Ersoff Alexandrinának 20.000, azaz húszezer o. é. frtot készpénzben kifizetni, legkésőbb az örökség megnyitától számítandó három év alatt, addig pedig a nevezett összeg után hatszáztóli kamatot kifizetni.

III. Amennyiben jelen végrendeletem I. pontjában megnevezett és érintett törvényes gyermekeim örökösödnek utánam, kötelesek legyenek nőmnek, illetve édesanyjuknak, akár a zalai, akár a zichi ősi birtokunknak engem illető fele részhez tartozó kastélyban illő lakást, és a közös háztartásban rangjához illő teljes ellátást adni és személyes kiadásai fedezésére évenként készpénzben neki 500 frt. o. é. fizetni. Amennyiben ő pedig különválva élni óhajtana, mely esetben a természetbeni lakás és ellátás elesnék, tartózzanak neki a gyermekek, mind együttvéve a természetbeni ellátás helyett külön 500 frtot, s így összesen 1000 frtot o. é. kifizetni. Ha azonban ő ismét férjhez menni óhajtana, s így nevemet nem viselhetné, ez esetben a gyermekek közös erővel tisztességesen kiházassák, és 300 frtot, azaz háromszáz frt. évi díjjal ellássák, de ezeken kívül tőlük egyebet nem követelhet.

IV. Jelen végrendeletem végrehajtójául, amennyiben gyermekeim örökjoga áll be, testvérbátyámat, Zichy Antal urat nevezem.

Jelen végakaratomat az alábbi, e végből felkért tanúk előtt saját kezűleg aláírtam, és pecsétemmel elláttam.

Kelt Budapest, 1877. augusztus 5.

Zichy Mihály s. k.

[http://bfl.archivportal.hu/index.php?action=gallery&category_id=181]

Mindenre kitérő átfogó végrendelet. Érdekessége a hitvest „nőm” megnevezés, a kor jellegzetes kifejezése volt. A telekkönyv említése pedig utal a regisztrált, nyilvántartott ingatlan-nyilvántartásra. Még meg sem született gyermekről is végrendelkezik, mai tekintetben ez a része a végrendeletnek érvénytelen lenne. Egyenlő és igazságos tulajdonelosztásról gondoskodik, mindkét nem leszármazói részére. Helyettes örökös

nevezést is tartalmaz a testamentum. Hitveséről özvegyisége idejére gondoskodik, újbóli férjhezmenetelre is kitér. Tanúkat is megemlíti, az aláírás és a pecsét sem hiányozhat a végrendeletről. Pontos átgondolt, mindenre kitérő végintézkedés.

9.9. Görgey Artúr 1818-1916

Élt 98 évet

1848–49-es honvédtábornok, hadügyminiszter, a szabadságharc idején több alkalommal a honvédsereg fővezére. Nevét 1848-tól „Görgei”-nek írta.

(1892)

Végrendelete

Szüleim után 1600 p. p. forintot örököltem. Ebből, mint huszárfőhadnagy egyenruhát készítettem, lovat vettem. Vagyont szerezni nem voltam képes, de adósságaim nincsenek. Mikor megöregedve, és azért kereset nélkül maradvá testvéröcsémnek, Görgey István kir. közjegyzőnek terhére estem: segített e közös bajunkon az ő nemes lelkű felesége Dedinszky Aranka. Ennek bátor felszólalása meggyőzte Tisza Kálmán, akkori miniszterelnököt, hogy miután életben maradt honvéd tábornokok közül életfenntartási segélyben a magyar kormánytól többen részesültek: azt tőlem végképp megtagadni nem méltányos dolog. Hogy azóta a magyar kormány által nekem az 1880-as évek elejétől kezdve adott évenkénti segély összegből, mely eleinte évi 2400 forintot, később pedig 3000 forintot tett ki, gond nélkül élhetek, azt egyedül csak fent nevezett sógorasszonyomnak köszönhetem. Áldja meg érte a Jó Isten mind a két kezével, kedves gyermekeivel, unokáival együtt.

Halálom után, ami kevés ingóság marad, melyről nem lehet bebizonyítani, hogy nem az enyém volt életben, azt mind neki, Görgey Istvánné, Dedinszky Arankának hagyom. Úgy szintén neki hagyom azon 41 forint 23 krajcárt, mely összeg 1893. január 2-án lesz esedékes, az „Oesterreichische Allgemeine Versorgungsanstalt” részéről nevemre kiállított 116.432. számú „Rentenschein” [járadéklevél] alapján. Ő is, gyermekei is, időről időre rám szokták bízni készpénzüik kezelését, értékpapírjaik, betétkönyveik eltevését. Azon íróasztalnak, melyet sok idő óta én használtam, fiókjában lesz egy nagy tárcsa. Abban találhatók a reám bízott értékpapírok, kié-kié külön borítékban,

mindegyiken tulajdonos neve. Amely borítékra ráírtam „Görgey Istvánné Dedinszky Aranka tulajdona”. Abban egyebek közt benne van ama fent említett „Rentenschein” valamint azon 5000 forintról szóló életbiztosítási kötvény is, melynek ő (Görgey Istvánné Dedinszky Aranka) a kedvezményezettje.

Akadhat eltett leveleim közt feleségem, Aubouin Adélenak egyik levele, melyben ő elismeri, hogy nekem 700 forinttal tartozik, elengedem. Őneki ellenben semmi követelése énrajtam, miután Karintiában birt és később eladott kis házam, (mint 18 évi közös gazdálkodásunk szerzeménye) eladási árának felét én neki, az eladás után azonnal kiadtam. Megtörtént, hogy alkalmilag, hol az egyik, hol a másik egyet-mást kért tőlem holmim közül, hagynám neki, halálom esetére megtörténhetett az is, hogy megfelelő, szóbeli ígéretet tettem, sőt talán magára a tárgyra reá is jegyeztem, hogy kié legyen halálom után, akárkinek akármit ígértem oda, akármelyik tárgyra akármit odajegyeztem: ezennel mindezt visszavonom, semmisnek nyilvánítom. Végakaratom az, hogy kizárólag sógorasszonyom, Görgey Istvánné, Dedinszky Arankáé legyen mindenem, ami halálomkor tulajdonom volt, és hogy az összes hagyatékom fölötti kizárólagos rendelkezési jog halálom percétől kezdve Görgey Istvánné, Dedinszky Aranka sógorasszonyomat illesse meg.

Kelt Budapesten 1892. évi május 18-án

Görgei Arthur s. k.

Alulírottak, mint Görgei Arthur tábornok úr által egyenesen felkért végrendeleti tanúk ezennel tanúsítjuk, hogy Görgei Arthur tábornok úr a mi együttes jelenlétünkben magyar nyelven kijelentette, miszerint a jelen akarat az ő végrendeletét tartalmazza, és hogy ezen végrendeletét ő saját kezűleg írta, és aláírta.

Kelt Budapesten, 1892. május 18-án, dr. Szohner Lajos s.k. mint végrendeletei tanú, Schifer János s.k. mint végrendeleti tanú.

183834/1916. Kihirdetett a Budapesti Kir. Központi Járásbíróságnál 1916. május hó 22-én. dr.Mészáros s.k. jegyző

[http://franka-egom.ofm.hu/irattar/irasok_gondolatok/konyvismertetesek/konyvek/testamentum_gorgey.htm]

A testamentum sajátossága, ünnepélyes bevezetés nélkül íródott, csak a tényekre hagyatkozva a száraz valóságot közli. További érdekessége, hogy addig tett szóbeli végrendeletét visszavonta, így az hatályát veszítette. Ügyvéd által készített tartalmi elemekre gondosan kitérő végrendeletet olvashatunk.

9.10. Jászai Mari 1850-1926

Élt 76 évet

Magyar színjátszás kiemelkedő alakja, Nemzeti Színház tagja. Az ember tragédiája ősbemutatóján Éva szerepét alakította. Országos Magyar Királyi Színművészeti Akadémián drámai gyakorlatot tanított. 1909-ben Petőfi Társaság tagja. 1916-ban megkapta a Kisfaludy Társaság Greuss-díját. 1925-ben lépett utoljára színpadra.

Végrendelete

I. (1926)

Ezennel kijelentem, hogy ezen irat az én végső akaratomat tartalmazza halálom esetére.

Elsősorban azt kívánom, hogy mindenem nyilvános árverésen eladassék, mert így azoknak a kezébe jutnak ingóságaim, akik azokat megbecsülik.

Kivételt képeznek:

- 1. Holló Barnabás által művészileg faragott oroszlán, kanapéval együtt, melyet Schiffer Miksa háziuramnak hagyományozok.*
- 2. A négy soros aranyláncom és a rajta függő Széchenyi medalion ékkövekkel együtt, illetve az ékkövekkel kirakott Széchenyi medalion láncostul, mely emléktárgyat dr. Roll Jakabné, sz.: Reinitz Sarolta barátnőmnek hagyományozom, akinek mindenek felett nagyon le vagyok kötelezve évtizedeken át tanúsított önzetlen barátságáért.*
- 3. A „Glasshütte”-i nagy férfi aranyórám a rajta levő aranylánccal együtt, melyek vasszekevényekben fekszenek, hagyományozom dr. Lehel István (Reáltanoda utcai) tanárnak, aki életrajzomat fogja megírni. Ez okból minden iratomat akár kötetlenül, akár*

bekötve találatnak lakásomban, azokat mind egy szálíg adják ki nevezett barátomnak. Az életrajz eladásából netán származó jövedelem végleg őt illeti mindenkorra.

4. Az udvari szobámban álló és kredencnek berendezett nagy tükrös szekrényt Brager Ferencné, sz.: Künsztler Anna barátnőmnek hagyományozom.

Végül kérem Hubay Jenőné, gróf Czebrián Róza úrnőt, hogy üvegszekrényemből (vitrin) válasszon magának három darabot emlékül.

Az árverésen begyűlt pénzt Jászai József testvérem, és két éve meghalt nővérem fia, Bankó Károly, aki mindig meghatóan figyelmes volt irántam feleségével együtt, egyenlő arányban kapják. Hasonlóképpen egyenlő arányban öröklik az állam által nekem ajándékozott, és most eladás alatt levő föld (15 hold) után befolyandó vételárösszeget.

Könyvtáramat valamint üvegszekrényemet egészben tartalmukkal együtt óhajtanám árverés alá bocsátani. Részletekben csak akkor adassanak el, ha egészben való eladásnál értéküknek megfelelő összeg elérhető nem volna, s a részletekben való eladás jobb eredményt biztosítana.

Legértékesebb könyvemet és büszkeségemet, a nevemmel ellátott Széchenyi levelei és naplója című 2 kötetes művet Jászai József unokaöcsém, jelenleg Csapodon tanító (Sopron m.) néptanítónak hagyományozom. E műből csak 5 példány lett nyomtatva és a tulajdonosok vele a műbe bele lett nyomtatva.

Kelt Budapesten, János Szanatóriumban, 1926. június hó 29-én.

Jászai Mari

II. (1926)

Pótvégrendelet

Az 1926. évi június 29-én felvett végrendeletem pótlásául még a következő hagyományokat rendelem:

A nagyszobában lógó Széchenyi kép után, melyet az akadémiai Széchenyi kép után festettem magamnak, a Csornai Széchenyi Körnek hagyományozom.

Az Euphont, valamennyi lapjával együtt öcsémnek, Jászai István műasztalosnak, Jászai József fiának hagyományozom.

Végül az egyik teakészletem, akár az angolt, vagy a franciát választása szerint dr. Lehel István tanárnak, kiről már a fent említett végrendeletemben is megemlékeztem, hagyományozom.

Kelt Budapesten, 1926. évi július hó 4-én, János Szanatóriumban.

Jászai Mari

Eredeti végrendelet lelőhelye: Budapest Főváros Levéltára: VII. 12. e. Budapesti Központi Királyi Járásbíróság. Kihirdetett végrendeletek (1926) [ügyszám: V.(I)5027]

Jászai Mari testamentumát élete utolsó évében írta. Az eredeti végrendeleten szerepelnek a tanúk, ezáltal a végrendelet hatályos. Nemes gesztusokat, hagyományokat tartalmaz. Kiemelkedő szerepe van a könyvtárnak, tükrözve ezzel az akkori kor értékrendjét. Pótvégrendeleti részt is tartalmaz.

Eredeti végrendeletet a 7. mellékletben olvashatjuk.

[Csiffáry Gabriella Testamentum Magyar végrendeletek gyűjteménye Vince kiadó 2006. 383. oldal]

10. Napjainkban használatos végrendeletre példa

10.1. példa. Napjainkban íródott ügyvéd által elkészített írásbeli magánvégrendelet.

VÉGRENDELET

Alulírott Károlyiné Cser Ágnes (sz.n.: Cser Ágnes, szül.:Budapest, 1976. 03.01. an.: Kiss Piroska. Szem.a.: 207600301 3366, adóazonosító jel: 84066 55 512) 2330 Dunaharaszti, Kossuth Lajos utca 66. alatti lakos belátási és cselekvőképességem teljes birtokában, befolyástól mentesen halálom esetére az alábbiak szerint rendelkezem:

1. A 2330 Dunaharaszti, Kossuth Lajos utca 66. szám alatti ingatlanak, illetve a rajta álló 115 négyzetméteres négy szobából, konyhából, fürdőszobából, WC-ből, garázból, pincéből, kertből álló ingatlanak a tulajdonomat képező 1/1 része –mely különvagyonomat képezi - tulajdonjogának örököse Károlyi Zsolt, Károlyi Zsolt (sz.n.: Károlyi Zsolt, szül.: Budapest, 1975. 02.21. an.: Nagy Gerda, szem.a.: 1 750221 6655,) 2330 Dunaharaszti, Kossuth Lajos utca 66. alatti lakos legyen, aki jóban-rosszban hűséges társam volt.

2. Az ugyancsak különvagyonomban levő Ford KHL-456 forgalmi rendszámú Focus típusú személygépkocsi tulajdonjogát (KHL-456, 2000 évjárat, 8656622 alvázszám, 856223 motorszám.) valamint minden ingó vagyonomat Károlyi Zsolt örökölje .

3. A hasonlóképpen különvagyonomat képező, és OTP fiókjánál lekötött 2353262 2623023 számlámon lévő összeg örököse legyen Károlyi Zsolt.

4. Károlyi Zsolt köteles engem halálomig gondozni, ápolni és illően, hamvasztással eltemettetni.

Elvárom, hogy végintézkedésemet minden érintett tiszteletben tartsa. Jelen nyilatkozatot ép elmével, szabad akarat, minden befolyástól mentesen tettem.

Kelt. Dunaharaszti, 2000 év február hó 21 napján.

Károlyiné Cser Ágnes

.....
Aláírás Károlyiné Cser Ágnes

Alulírott Károlyi Zsolt és Bálint Alajos végrendeleti tanúk bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert Károlyné Cser Ágnes együttes jelenlétünkben kijelentette, hogy ez az okirat az ő végrendeletét tartalmazza, és ő azt előttünk aláírta.

Kelt. Dunaharaszti, 2000 év február hó 21. napján.

Név: Károlyi Zsolt

Károlyi Zsolt

Lakcím: 2330 Dunaharaszti, Kossuth Lajos utca 66.

Név: Bálint Alajos

Bálint Alajos

Lakcím: 2330, Dunaharaszti, Némedi út 122.

A szerződést szerkesztette és ellenjegyezte Farkas Béla, 2000 év február hó 21 napján.

Dr. Farkas Béla ügyvéd

Tudnivalók: A végrendelet megtámadható, mert az ügyvéd nem körültekintően járt el, mivel a végrendelet kedvezményezettje nem lehet örökös, így a végrendelet érvénytelen. Ha az ügyvéd helyesen járt volna el, akkor is a végrendelező két gyermeke igényt tarthat a kötelesrésze, megtámadhatja a végrendeletet.

10.2. példa Saját kézzel írt írásbeli magánvégrendelet

VÉGRENDELET

Alulírott Károlyné Cser Ágnes (sz.n.: Cser Ágnes, szül.:Budapest, 1976. 03.01. an.: Kiss Piroska. Szem.a...: 207600301 3366, adóazonosító jel: 84066 55 512) 2330 Dunaharszti, Kossuth Lajos utca 66. alatti lakos belátási és cselekvőképességem teljes birtokában, befolyástól mentesen halálom esetére az alábbiak szerint rendelkezem:

I A 2330 Dunaharaszti, Kossuth Lajos utca 66. szám alatti ingatlanak, illetve a rajta álló 115 négyzetméteres négy szobából, konyhából, fürdőszobából, WC-ből, garázból,

pincéből, kertből álló ingatlannak a tulajdonomat képező 1/1 része –mely különvagyonomat képezi - tulajdonjogának örököse Károlyi Zsolt, míg holtig tartó haszonélvezeti jogának örököse Károlyi Zsolt (sz.n.: Károlyi Zsolt, szül.: Budapest, 1975. 02.21. an.: Nagy Gerda, szem.a.: 1 750221 6655,) 2330 Dunaharaszti, Kossuth Lajos utca 66. alatti lakos legyen, aki jóban-rosszban hűséges társam volt. Férjem a házat csak egyedül lakhatja, gyermekei nagykorúságukat követően nem költözhetnek hozzá.

2. A Károlyi Zsolt férjem halála után köteles az ingatlant a végrendeleti végrehajtó közreműködésével értékesíteni és a költségek levonása után fennmaradó vételárat teljes egészében kórházi orvosi gép, műszer beszerzésére fordítani, és mindezt a végrendeleti végrehajtó felé igazolni.. Minden más irányú felhasználása az összegnek tilos , és az örökség elvesztését vonja maga után.

3. Amennyiben a férjem Károlyi Zsolt az örökséget elvesztené, helyettes örököse az ingatlan vételára vonatkozásában a Bálint Alajos (sz.n. Bálint Alajos szül.: Székesfehérvár 1966. 05.26. an: Fehér Borbála) legyen .

4. Az ugyancsak különvagyonomban levő Ford MMM-456 forgalmi rendszámú focus típusú személygépkocsi tulajdonjogát valamint minden ingó vagyonomat Károlyi Zsolt örökölje .

1. oldal

5. A hasonlóképpen különvagyonomat képező, és OTP fiókjánál lekötött devizaszámlámon lévő összeg örököse szintén férjem legyen . A számláról csak nyugdíjba vonulását követően és csak havi 100.000.- Forint, azaz Egyszáz-ezer Forint összegben vehet fel férjem pénzt .

6. Férjem köteles engem halálomig gondozni, ápolni és illőn, hamvasztással, pap jelenléte nélkül, a nyilvánosság teljes kizárásával eltemettetni.

7. Bálint Alajos, illetve helyettes örököse köteles az adományomról és személyemről az épületben illő helyen emléktáblát állítani.

Elvárom, hogy végintézkedésemet minden érintett tiszteletben tartsa.

Kelt. Dunaharaszti, 2000 év február hó 21. napján.

Károlyiné Cser Ágnes

.....
Aláírás Károlyiné Cser Ágnes

Alulírott Hány János és Bálint Alajos végrendeleti tanúk bizonyítjuk, hogy az általunk személyesen ismert Károlyiné Cser Ágnes együttes jelenlétünkben kijelentette, hogy ez az okirat az ő végrendeletét tartalmazza, és ő azt előttiünk aláírta.

Kelt. Dunaharaszti, 2000 év február hó 21. napján.

Név: Hány János

Hány János

Lakcím: 2330 Dunaharaszti, Kossuth Lajos utca 66.

Név: Hugó Helga

Hugó Helga

Lakcím: 2330, Dunaharaszti, Némedi út 122.

2. oldal

Tudnivalók: Saját kézírással írt végrendelet szabályos, illetve ügyvéd jelenlétében írt, amennyiben azt a végrendelkező, tanúk, ügyvéd minden oldalon aláírt. Jelen végrendelet nem szabályos mivel, azt nem írták alá minden oldalon. Megtámadás esetén a törvényes örökösök igény tarthatnak a kötelesrészsre, illetve kérhetik a bíróságtól a végrendelet érvénytelenítését. A bíróság valószínűleg részleges érvénytelenséget fog megállapítani. A végrendeletben megnevezett örökösök a végrendelet 2. részében foglaltakat érvényesíthetik. S ha a fenti részben foglaltak nem elégítik a kötelesrészt, további kötelesrész igény kielégítésére kötelesek.

Amennyiben egyik vagy másik leszármazó előzőleg már ajándékot kapott az édesanyjától, azt kötelesrész igény számításánál figyelembe kell venni, azaz be kell tudni az örökségbe.

Összegzés

Teljes és átfogó képet kaptunk az írásbeli végrendeletek fajtáiról. Az idők folyamán azt tapasztalhatjuk, hogy egyfajta elszemélytelenedés és elidegenedés következett be. Ugyanakkor elmondhatjuk, hogy az öröklési jog középpontjában a középkortól a legújabb időkig a családi uralomtól mindinkább függetlenné válva az egyén szabad rendelkezése kapott szerepet. A végrendeletekben sajátos összefüggést tapasztalunk az élet és a halálra készülés között, idők folyamán ez is változott, mind tartalmilag, mind formailag szegényesebbé vált. Nem találkozunk a mai végrendeletekben intelmekkel, bölcsességekkel, elveszett a gondolati gazdagság és a nyelvi sokszínűség. A szükséztű, anyagi javak elosztást tisztázó végintézkedéseket olvashatunk manapság. Ezért fontos szerep jut a gondolatokban gazdag irodalmi testamentumoknak.

A XIX. században nagyvárosokban a hagyományos a kisvárosi és falusi közösség felbomlott, a városban élők pedig elmagányosodtak, ezt az internet fejlődése, a világháló elterjedése tovább fokozza. A modern nagyvárosi civilizáció és a gyógyászat rohamos fejlődése kiszorította a halált az élet organikus teljességéből. A gyász rituáléja néhány aktusra, rövid időre zsugorodott, ugyanakkor szeretteink elvesztése mind a mai napig nem pótolja azt az űrt, amit hagynak maguk után. Fontosnak tartom a Favor testamenti elvnek az érvényre jutását. A szakdolgozat átfogó képet ad a múltban és a jelenben megfogalmazott és íródott végrendeletekről, hatályos szabályozásról.

Irodalomjegyzék

- Brósz Róbert és Polai Elemér Római jog története és institúciói
Nemzet Tankönyvkiadó Budapest 2003, 612- 641. oldal
- Csiffáry Gabriella Testamentum Magyar végrendeletek gyűjteménye
Vince kiadó Budapest 2006,
- Eckhart Ferenc Magyar alkotmány-és jogtörténet Osiris kiadó 2000, 295-298.
oldal
- Mezei Barna A magyar jogtörténet forrásai Osiris kiadó 2006, 147-148. oldal
- Szent István király Intelmei és Törvényei SZENT ISTVÁN TÁRSULAT az
Apostoli Szentszék könyvkiadója Budapest 2000, 21. oldal
- Dr. Szentmiklósi Péter Ügyvéd a családban Raabe Klett Könyvkiadó
Budapest, 1999
- Vékás Lajos Öröklési jog Eötvös József könyvkiadó 2002, 32-130. oldal
- 1959. évi IV. törvény 623-660.§

http://hu.wikipedia.org/wiki/Bocskai_Istv%C3%A1n

<http://www.romaikor.hu/index.php?p=cikk&a1=19&a2=104&id=1448>

<http://www.tortenelemklub.hu/index.php?tema=153>

http://bfl.archivportal.hu/index.php?action=gallery&category_id=181

[http://franka-](http://franka-egom.ofm.hu/irattar/irasok_gondolatok/konyvismertetesek/konyvek/testamentum_gorgey.htm)

[egom.ofm.hu/irattar/irasok_gondolatok/konyvismertetesek/konyvek/testamentum_gorgey
.htm](http://franka-egom.ofm.hu/irattar/irasok_gondolatok/konyvismertetesek/konyvek/testamentum_gorgey.htm)

1. melléklet

Örökséget visszautasító nyilatkozat (tájékoztató jellegű iratminta)

Örökséget visszautasító nyilatkozat

Alulírott,

név:

lakcím:

anyja neve:

születési hely és idő:

személyi igazolvány száma: ítéltőképeségem birtokában, minden befolyástól mentesen kijelentem, hogy

1. A(z) év hónap napján elhunyt néhai

név:

lakcím:

anyja neve: örökhagyó után nekem járó örökséget teljes egészében visszautasítom.

2. Jelen nyilatkozatomat minden feltétel, időmeghatározás és egyéb megszorítás nélkül kell értelmezni.

3. Kijelentem továbbá, hogy a jelen nyilatkozatot szabad akaratomból tettem, arra sem jogellenes fenyegetés vagy befolyásolás nem indított.

Kelt:

.....

aláírás

Előttünk mint tanúk előtt:

1.

név

.....

lakcím

2.

név

.....

lakcím

2. oldal

2. melléklet

Végrendelet kitagadással (tájékoztató jellegű iratminta)

Végrendelet kitagadással

Alulírott,

név:

születési hely és idő:

anyja neve:

személyi igazolvány száma:

lakcíme: minden befolyástól mentesen, szellemi képességem teljes birtokában, szabad akaratomból halálom esetére az alábbiak szerint végrendelkezem:

1. Összes meglévő vagyonom tekintetében, és azon vagyontárgyakra vonatkozóan is, melyeket a későbbiekben fogok megszerezni, végrendeleti örökösömül élettársamat, név:, anyja neve:, születési hely és idő:, szám alatti lakost nevezem meg. Azt akarom, hogy utánam egyedül ő örököljön.

2. Fiamat,-t (anyja neve:, születési hely és idő:, szám alatti lakost) jelen végrendeletemmel az öröklésből kitagadom, mert erkölcstelen életmódot folytat, ezért a Ptk. 663. § (1) bekezdésének e) pontjában megfogalmazott kitagadási ok vele szemben fennforog.
A kitagadás folytán semmiféle végrendeleti juttatásban nem kívánom részesíteni.

Fiam – annak ellenére, hogy támogatni próbálom – teljesen tékozló életmódot folytat, vagyontalan, a részére általam korábban juttatott ingatlant – amelynek értéke köteles részét egyébként is meghaladja – az édesanyja halála után eladta, az értékét eldorbézolta.
Fiam sajnálatos módon alkoholista, magatartása miatt méltatlan arra,

hogy végrendeleti juttatásban részesítsem.

Kitagadom az öröklésből fiam gyermekét, utónevű unokámat is, aki apjához hasonlóan szintén erkölcstelen életmódot folytat, munkahellyel nem rendelkezik, azt nem is keres.

Sem fiam, sem pedig unokám engem nem keresnek, a felém fennálló szoros rokoni kapcsolat ellenére arra sem kíváncsiak, hogy élek-e.

3. Örökösöm részére meghagyom, hogy halálom után hamvasztasson el.

4. Jelen végrendelet három példányban készült, két példány nálam, egy további példány pedig végrendeleti örökösömnél kerül elhelyezésre.

A fenti végrendeletet elolvastam, és mint végrendeleti akaratommal mindenben megegyezőt, az aláíráskor jelenlévő tanúk előtt, saját kezűleg aláírtam.

Kelt: hely, év hónap ... nap

.....

végrendelkező

Előttünk mint tanúk előtt:

1.

2.

.....

.....

név, lakcím, szem. ig. sz.

név, lakcím, szem. ig. sz.

3. melléklet

Ö r ö k l é s i s z e r z ő d é s

amely létrejött egyrészről születési név: (szül: an: , szem. sz: , szem.ig.sz: , adóazonosító:) alatti lakos, mint, **örökhagyó** (továbbiakban: örökhagyó)

másrészről születési név: (szül: , an: , szem. sz: , szem.ig.sz: , adóazonosító:) alatti lakos, mint **szereződéses örökös** (továbbiakban: örökös) között alulírott napon és helyen az alábbi feltételek szerint:

1. A szerződéses örökös rögzíteni kívánja, hogy leszármazói nincsenek. Testvérének gyermekei közül a szerződéses örökös lakik hozzá legközelebb. Balesetében és abból adódó betegsége miatti ápolás során közülük és családja az, akik őt segítették, szükség esetén ápolták. évben anyagi segítségével vásárolta meg a szám alatti épület alatti telket, mely korábban az önkormányzat tulajdonában állt. A vagyonszerzési illetéket is fizette meg helyette. Mindezen körülmények indokolják azon elhatározását, hogy tartásának biztosítása érdekében Kapcsolatuk teljes bizalmon és kölcsönös ragaszkodásukon alapul.

2. Fentiek előrebocsátása után szerződő felek rögzítik, hogy örökhagyó 1/1 arányú kizárólagos tulajdonát képezi a alatt felvett m² területű, kivett megnevezésű ingatlan.

Az ingatlan-nyilvántartás szerint az ingatlant terheli Ft, azaz forint vételárhátralék és járulécai erejéig a javára bejegyzett jelzálogjog. Egyebekben az ingatlan tehermentes.

3. Az örökhagyó az 1.pontban megjelölt lakás ingatlannak örökösévé teszi a szerződéses örököst józan megfontolás után, minden kényszerből és befolyástól mentesen az alábbiakban részletezett, a szerződéses örököst terhelő kötelezettség vállalás fejében:

3.1 A személyes gondoskodás keretében:

- élelmiszerrel történő ellátás (bevásárlás) biztosítása
- napi háromszori étkeztetés (meleg ebéddel), amennyiben ezt Örökhagyó igényli, vagy egyébként azt egészségi állapota indokolja
- ruházat, ágynemű, stb. rendszeres mosása, vasalása, tisztítása
- betegség esetén orvosi ellátás biztosítása (orvos kihívása, vizsgálatra, kezelésre szállítás) orvosság beszerzése stb.
- kórházi gyógykezelés alatt rendszeres látogatás és szükséges feljavító étkezés biztosítása
- félévente természetközeli helyre történő kirándulás biztosítása igény szerint

3.2 A megfelelő lakhatás biztosítása keretében:

- belső lakter rendszeres heti és havi nagytakarításának elvégzése
- a lakás belső karbantartása
- az esedékes szolgáltatói díjszámlák kiegyenlítése, amennyiben az örökhagyó jövedelme azokat nem fedezi,

3.3 *A lakóház és környékének rendben tartása érdekében:*

- a házhoz tartozó telek állandó rendbetétele, szükséges szerinti művelése
- a ház állagának megóvásához tartozó karbantartási munkálatok folyamatos elvégzése, megfelelő szintű lakhatás biztosítása
- a ház működtetéséhez tennivalók elvégzése (vízóra állás, gázóra állás intézése, szeméthyűjtő kihelyezése stb.)

3.4 *Egyéb segítség és kötelezettség vállalás:*

- szükség esetén hivatalban történő eljárás intézése, nyugdíj felvétel külön megbízás alapján
- végleges ágyhoz kötöttség esetén közösen kiválasztott idők otthonba való elhelyezés biztosítása

A szerződéses örökös feladatát képező tevékenység felsorolása nem taxatív, a felsoroltakon túlmenően beletartozik minden, amit általában a közfelfogás szerint a szerződéses örökösnek teljesítenie kell.

4. Szerződő felek megállapodnak abban, hogy az örökhagyó a lakás ingatlan használatát sem ingyenesen, sem visszatérően harmadik személynek, sem részben, sem egészben át nem engedheti, abba a szerződéses örökösrel történt előzetes egyeztetés nélkül harmadik személyt be nem fogadhat.

5. Megállapodnak a felek abban is továbbá, hogy a szerződéses örökös feladatainak körébe tartozó munkák, így különösen a kerti, a háztartási vagy a gondozási munkákra harmadik személyt az örökhagyó nem bíz meg a szerződéses örökös hozzájárulása nélkül.

6. A szerződéses örökhagyó halála esetére kijelenti, hogy nem kívánja a temetési ceremónia tartását. Kívánsága szerint őt hamvasszák el, a hamvasztását követően porait szórják szét Keszthelynél a Balatonban.

7. Az Örökhagyó ingóságaival, nyugdíjával és egyéb jövedelmével életében szabadon rendelkezik.

8. Szerződő felek rögzítik, hogy az ingatlanban Örökhagyó továbbra is benne lakik, azt kizárólagosan használja. Az Örökhagyó tudomásul veszi, hogy a szerződéssel lekötött ingatlanról sem az élők között, sem halála esetére nem rendelkezhet. Ennek biztosítékeként a **szerződéses örökhagyó jelen szerződés aláírásával visszavonhatatlanul hozzájárul ahhoz, hogy az örökös javára a megnevezésű ingatlan 1/1 arányban elidegenítési és terhelési tilalom kerüljön bejegyzésre az ingatlan-nyilvántartásba.**

9. A szerződő felek cselekvőképes magyar állampolgárok, így a jelen jogügylet megkötését és érvényességét jogszabályi rendelkezések nem akadályozzák, illetve korlátozzák.

10. A jelen szerződés megkötésével kapcsolatos költségek és egyéb kiadások az Örökösre terhelik.

11. A szerződő felek kijelentik, hogy a jelen szerződésben nem szabályozott kérdésekben a mindenkori hatályos Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit tekintik irányadónak.

12. Szerződő felek jelen szerződés elkészítésével és ellenjegyzésével megbízzák a (.....)
..... ügyvéd ügyintézésében, azzal, hogy őket az illetékes Földhivatal előtt – a tulajdonjog bejegyzésről szóló határozat érdekelteknek való továbbításának kivételével – a tulajdonjog bejegyzéséig teljes jogkörrel képviselje.

Szerződő felek a jelen öröklési szerződés 6 eredeti példányának valamennyi lapját – annak elolvasása és értelmezése után – mint akaratukkal mindenben megegyezőt, jóváhagyólag, a szerződést szerkesztő ügyvéd jelentében saját kezűleg írják alá.

Székesfehérvár,

.....
.....
.....
szerződéses örökhagyószerződéses örökös

A szerződést szerkesztettem és ellenjegyzem:
Székesfehérvár,

Előttünk, mint tanúk előtt:

Tanú1

Tanú2

.....

.....

.....

.....

Név, Lakcím, Szem.ig.szám

Név, lakcím, Szem.ig.szám

4. melléklet

Halál esetére szóló ajándékozási szerződés (tájékoztató jellegű iratminta)

Halál esetére szóló ajándékozási szerződés

amely létrejött egyrészről

név:

születési hely és idő:

anyja neve:

lakcím:

sz. ig. sz.:

mint ajándékozó – a továbbiakban : Ajándékozó –,
másrészről

név:

születési hely és idő:

anyja neve:

lakcím:

sz. ig. sz.:

mint törvényes képviselő – a továbbiakban : Törvényes Képviselő – által
képviselt kiskorú

név:

születési hely és idő:

anyja neve:

lakcím:

sz. ig. sz.:

mint megajándékozott – a továbbiakban : Megajándékozott – között az
alábbi halál esetére szóló ajándékozási szerződést alulírott helyen és
időben a

következő feltételekkel:

1. Ajándékozó halála esetén ajándékba adja Megajándékozottnak gyártmányú, típusú, alvázszámú motorszámú forgalmi rendszámú egyedi gyártású luxus személygépkocsiját – a továbbiakban: ajándékot – azzal a feltétellel, hogy Megajándékozott az Ajándékozót túléli.

2. Törvényes Képviselő kijelenti, hogy Megajándékozott az ajándékot az ott meghatározott feltétellel elfogadja.

3. Szerződő felek tudomással bírnak arról, hogy az ajándék műszaki ritkaság, melyből összesen példányt gyártottak le, és ismereteik szerint jelenleg csupán példány lelhető fel belőle a világon. Az ajándék értéke hivatalos becslés alapján jelenleg Ft, azaz forint, mely érték – az idő előrehaladtával – folyamatosan emelkedik.

4. Ajándékozó kijelenti, hogy jelen ajándékozása kötelesrészt nem sért, mert az ajándékozás tárgyát képező ingóságok értéke nem éri el vagyona felének értékét. Ajándékozó továbbá kijelenti, hogy ez a juttatás végrendelet esetén hagyománynak minősül.

5. Szerződő Felek tudomással bírnak arról, hogy jelen szerződés érvényes létrejöttéhez gyámhatósági jóváhagyás szükséges.

6. Szerződő Felek rögzítik, hogy jelen szerződés megkötésével kapcsolatban felmerülő összes költség Megajándékozottat terheli.

7. A Jelen szerződésben nem szabályozott kérdésekben a Polgári Törvénykönyvnek a halál esetére szóló ajándékozásra vonatkozó szabályai (Ptk. 659. §) az irányadóak.

Szerződő Felek kijelentik, hogy jelen szerződést elolvasták, megértették, s mint akaratukkal mindenben egyezőt írták alá.

Kelt: (város/község neve), év hó ... napján.

.....
Megajándékozott
törvényes képviselője

.....
Ajándékozó

Előttünk mint tanúk előtt:

1.
(név)

.....
(lakcím)

.....
(szem. ig. szám)

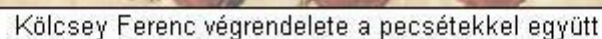
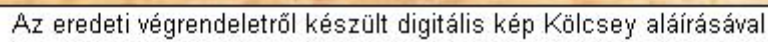
2.
(név)

.....
(lakcím)

.....
(szem. ig. szám)

3. oldal

Kölcsey Ferenc Végrendelete

98

6. melléklet

Jászai Mari Végrendelete

VI 5027/1926
Végrendelet

Exemplum kijelentem, hogy ezen irat az én végső akaratomat tartalmazza halálom esetére.

Első sorban azt kívánom, hogy mindenem nyilváníts árverésre eladassék, mert így azoknak a kezébe jutnak ingóságaim, akik azokat megvásárolják.
Kivételt képeznek:

1. A Kolló Barnabás által művészként paragott két oroszlán, kanapétól együtt, melyet Schiffer Lajos háziasszonyának hagyományozott.

2. A régyszeres ornyolancsom és a rajta függő Székényi medaillon ékkövekkel együtt illetve az ékkövekkel kirakott Székényi medaillon láncszálát, mely emellett

/.

[http://bfl.archivportal.hu/index.php?action=gallery&gallery_action=show_object&type=cms_image&object_id=1058]

